

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Облік і аналіз власного капіталу підприємства

Допущено до захисту перед ЕК
рішенням кафедри обліку та
аудиту, протокол № ____
від « ____ » _____ 202_р.

Завідувач кафедри

д.е.н., доц. Засадний Б.А.

Студента 2 курсу магістратури
спеціальності 071

«Облік і оподаткування»
заочної форми навчання

Каратнюка Вячеслава Михайловича

(підпис студента(ки))

Засвідчую, що в цій випускній
кваліфікаційній роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

(підпис студента (ки))

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Мисака Ганна Вікторівна

(підпис)

Київ – 2022р.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ’ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ	7
1.1	Економічна сутність та класифікація власного капіталу підприємства	7
1.2	Порядок формування та внесення змін до власного капіталу підприємства	13
1.3	Нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу власного капіталу підприємства.....	17
РОЗДІЛ 2	МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1	Методика бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства.....	23
2.2	Організація бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства	33
2.3	Особливості бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства в умовах застосування МСФЗ.....	39
РОЗДІЛ 3	АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ..	
3.1	Інформаційна база та організація економічного аналізу власного капіталу підприємства.....	45
3.2	Коефіцієнтний та факторний аналіз власного капіталу підприємства.....	51
3.3	Використання результатів аналізу в підвищенні ефективності управління власним капіталом підприємства.....	57
ВИСНОВКИ		62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		65
ДОДАТКИ		72

ВСТУП

Актуальність випускної кваліфікаційної роботи полягає в тому, сучасний етап розвитку світової економіки характеризується підвищенням рівня, якості та обсягів виробництва. Фінансова стійкість, платоспроможність та рентабельність підприємств залежать від вдалого вибору напрямів розподілу, джерел формування та використання капіталу, що належить підприємству. Правильне розуміння структури й специфічних особливостей капіталу та його адекватне відображення у бухгалтерському обліку є необхідним для кожного підприємства.

Процеси вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, мають особливе значення в умовах ринкової економіки країни, та слугують важливою умовою стабільного економічного зростання. Саме створення, розвиток та належний облік фінансової та ресурсної бази підприємства є важливою умовою стабільного економічного зростання.

Власний капітал виступає не тільки чинником виробництва, а й виробничим та інвестиційним ресурсом, джерелом доходу, об'єктом управління і фактором формування фінансових результатів підприємства. Ефективне управління власним капіталом може забезпечувати стабільний процес виробництва та постійне його зростання. Наслідками прийняття управлінських рішень власниками чи керівництвом будь-якого підприємства повинно бути формування оптимальної структури власного капіталу та забезпечення його ефективного обліку задля отримання прибутку в умовах конкурентності ринку.

Теоретико-методологічні аспекти обліку та аналізу власного капіталу підприємства розробляли відомі вчені економісти-теоретики Т. А. Пінчук, В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн, А. В. Шегда, А. О. Старостіна, Л. І. Бурова, Є.П. Гнатенко, М. М. Шигун та інші.

Розвиток теорії і методології обліку і аналізу власного капіталу підприємства відображено у працях вчених обліково-аналітичної науки таких як Борисюк О. С., Бутинець Ф. Ф., Головка В. І., Гура Н. О., Дерун І. А., Дорош Н. І.,

Засадний Б. А., Лень В. С., Мельник Т. Г., Мисака Г. В., Склярчук І. П., Шарманська В. М., Швець В. Г. та інші.

Серед провідних зарубіжних вчених, які приділяли увагу вивченню обліку та аналізу власного капіталу, можна відмітити таких дослідників як В. Баумоль, А. Дамодаран, Р. Брейлі, Х. Нобані, Р. Хігінс, Е. Хелферт, Р. Льюїс, та інші.

З огляду на важливість власного капіталу як одного з основних джерел функціонування підприємства, його облік завжди потребуватиме удосконалення. Більше того, в результаті управління власним капіталом можна його аспекти, які мають вплив на фінансовий стан та результати підприємства, що стало ключовою причиною для вибору теми роботи.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці пропозицій по веденню обліку і аналізу власного капіталу підприємства, виявлення шляхів подальшого вдосконалення обліку власного капіталу для забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Для досягнення мети в роботі поставлено і вирішено наступні **завдання**:

- розглянути економічну сутність та класифікацію власного капіталу підприємства;
- розкрити порядок формування та внесення змін до власного капіталу підприємства;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку власного капіталу підприємства;
- узагальнити методичку бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства;
- дати оцінку особливостям організації бухгалтерського обліку власного капіталу та розкриттю інформації про нього у фінансовій звітності;
- визначити особливості бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства в умовах застосування МСФЗ;
- розкрити інформаційну базу та організацію економічного аналізу власного капіталу підприємства;

- провести коефіцієнтний та факторний аналіз власного капіталу підприємства;
- дослідити використання результатів економічного аналізу власного капіталу для управління підприємством.

Предметом дослідження є сукупність організаційних та методичних засад обліку та аналізу власного капіталу.

Об'єктом дослідження є власний капітал та господарські операції, пов'язані з його формуванням та використанням.

У роботі було використано такі загальнонаукові **методи** дослідження: діалектичний, системний, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, порівняння.

В процесі дослідження обраного питання було використано такі елементи методу бухгалтерського обліку: документування, оцінка, бухгалтерські рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс.

У процесі аналізу власного капіталу були застосовані такі аналітичні методи дослідження: відносних величин, побудови рядів динаміки, табличний метод, балансовий метод, метод порівняння.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти, наукові праці вчених, статті, фінансова звітність підприємства.

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі визначено актуальність теми дослідження, поставлено мету і завдання, вказано об'єкт і предмет дослідження, методи, інформаційну базу, яка використовувалася при роботі, а також розкрита сутність роботи, що була виконана у кожному з розділів.

У першому розділі розкривається сутність власного капіталу та теоретичні підходи до його класифікації різних науковців, розкрито порядок формування та внесення змін до власного капіталу підприємства та проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку власного капіталу підприємства.

У другому розділі узагальнено основні аспекти методики обліку підприємства, що стосуються власного капіталу, його організація та відображення інформації про нього у різних формах фінансової звітності, а також визначено особливості бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства в умовах застосування МСФЗ.

У третьому розділі розкрито інформаційну базу та організацію економічного аналізу власного капіталу підприємства, здійснено коефіцієнтний та факторний аналіз власного капіталу підприємства, та надано шляхи використання результатів аналізу в підвищенні ефективності управління власним капіталом підприємства.

У висновках узагальнюються результати дослідження обліку та аналізу власного капіталу на прикладі Приватного Акціонерного Товариства «Обухівський молокозавод» шляхом проведення економічного аналізу показників власного капіталу.

Загальний обсяг роботи складає 78 сторінок друкованого тексту, в тому числі 8 рисунків, 17 таблиць, 63 джерела та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

1.1 Економічна сутність та класифікація власного капіталу підприємства

Головною економічною основою і базою розвитку будь-якого суб'єкта господарювання є капітал, який у процесі діяльності підприємства виступає одним із головних факторів виробництва, визначає ресурси підприємства, забезпечує ефективність системи інформаційної підтримки управлінських рішень. Стійкий економічний розвиток, фінансова стабільність та конкурентоспроможність підприємств забезпечується за рахунок своєчасності передачі обліково-аналітичної інформації, та її якості, про наявність, склад, структуру, рух та ефективність використання власного капіталу в розрізах, що задовольняють потреби зацікавлених осіб. Саме тому, побудова ефективної системи управління підприємством неможлива без розуміння сутності власного капіталу та його використання.

Категорія власного капіталу розглядається у наукових працях з різних точок зору, що викликає суперечливість у теоретичних засадах їх бухгалтерського обліку.

Поняття капіталу як загальна категорія, є однією з фундаментальних в економічній науці. Економічна сутність капіталу досліджується науковцями протягом багатьох століть, з різних точок зору та в різних проявах. Першим, хто спромігся на науковий аналіз капіталу став Арістотель (384-322 рр. до н.е.). Він вивчав капітал через призму багатства та, розглядаючи його сутнісні ознаки, поділив дану категорію на два види. Першим видом стало багатство дане природою, що пов'язане з постійним нагромадженням засобів, необхідних для життя і здатних приносити користь державі і домашнім об'єднанням, однак яке «не безкінечне, а має свої межі» – дане багатство Арістотель назвав економікою. Другим видом Арістотель назвав хремастиккою, і охарактеризував як накопичення

грошей, що являє собою «мистецтво наживати статок, з чим і пов'язане уявлення, нібито багатство і нажива не мають ніяких меж» [23].

Як свідчить економічна історія, саме «хремастика» є першим відомим трактуванням капіталу як економічної категорії. Основні концепції до тлумачення економічної сутності капіталу в історичному сенсі наведені в додатку А.

В свою чергу, В.Д. Базилевич виокремив наступні підходи до визначення сутності капіталу, які сформувалися в ході історичного розвитку економічної науки, відображені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності капіталу за В. Д. Базилевичем

Назва підходу	Характеристика
Предметно-функціональний	Нагромаджена праця, призначена для подальшого виробництва або продажу з метою одержання доходу. Аналіз капіталу як фактора виробництва, що впливає на результати підприємницької діяльності і приносить дохід власнику.
Соціально-економічний	Економічна категорія – специфічні суспільні відносини, що виникають за певних історичних умов. Прагнення охарактеризувати суспільно-економічну сутність капіталу в органічному взаємозв'язку з економічними відносинами.
Грошовий	Фінансовий ресурс, що приносить дохід власнику у вигляді процентів.
Часова концепція	Заснована на порівнянні корисності благ та виведенні доходу з певних властивостей останнього. Згідно з цим підходом цінність теперішніх благ (за незмінності їхніх умов) завжди перевищує цінність таких самих благ у майбутньому. Відтак дохід на капітал має місце за умови обміну товарів поточного і майбутнього споживання.
Трактування капіталу як певного вкладання	Забезпечує дохід власнику незалежно від сфери застосування чи характеру діяльності.

Джерело: складено за [20].

На сьогодні єдності між вітчизняними вченими-економістами в галузі бухгалтерського обліку щодо трактування сутності поняття «власний капітал» не

існує, і досить багато авторів дають різні визначення. Підходи вітчизняних вчених подано в додатку Б.

На нашу думку, визначення, яке найкраще розкриває суть поняття «власний капітал» для цілей бухгалтерського обліку – це вартість майна підприємства, отримана в результаті його діяльності, або від власників (учасників), яке підприємство може використати для організації та фінансування господарської діяльності, спрямованої на отримання прибутку.

Визначаючи економічну сутність капіталу підприємства, варто відзначити його основні функції, які вказують на вагоме значення капіталу у господарській діяльності будь-якого підприємства. Основні функції власного капіталу в діяльності підприємства визначено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні функції власного капіталу

Основні функції власного капіталу	Прояв функцій власного капіталу
Заснування та введення в дію підприємства	Статутний (пайовий) капітал є фінансовою основою для початку роботи нового підприємства
Відповідальності та гарантії	Власний капітал є забезпеченням та гарантією для потенційних кредиторів підприємства
Захисна	За рахунок нерозподіленого прибутку може формуватися резервний капітал на покриття можливих збитків підприємства.
Фінансування та забезпечення ліквідності	Накопичений власний капітал може використовуватися для фінансування операційної, інвестиційної діяльності та управління ліквідністю підприємства.
База для нарахування дивідендів і розподілу майна	Накопичений прибуток виплачується власникам корпоративних прав у вигляді дивідендів, або реінвестується на забезпечення подальшої діяльності підприємства. Відповідно до частки власника у статутному капіталі здійснюється нарахування дивідендів або розподіл майна підприємства у разі його ліквідації чи реорганізації.
Управління та контролю	Статутний (пайовий) капітал забезпечує його власникам право на управління підприємством шляхом участі в загальних зборах учасників.
Репрезентативна	Показники власного капіталу підприємства дають змогу інвесторам, контрагентам, споживачам проаналізувати фінансове становище підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [33].

Власний капітал є одним із головних джерел формування господарських засобів та відображається у бухгалтерському балансі наступним рівнянням:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$$

В економічній літературі з фінансового обліку та менеджменту переважно відображаються наступні основні підходи до класифікації власного капіталу:

- по складу: статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, цільове фінансування;
- по виду інвестування: інвестований, накопичений, реінвестований, інший накопичений капітал;
- по напрямках розміщення в активах підприємства: розміщений в довгострокових і короткострокових активах [27].

Основні види власного капіталу відповідно до НП(С)БО 1 зображено на рис. 1.1.

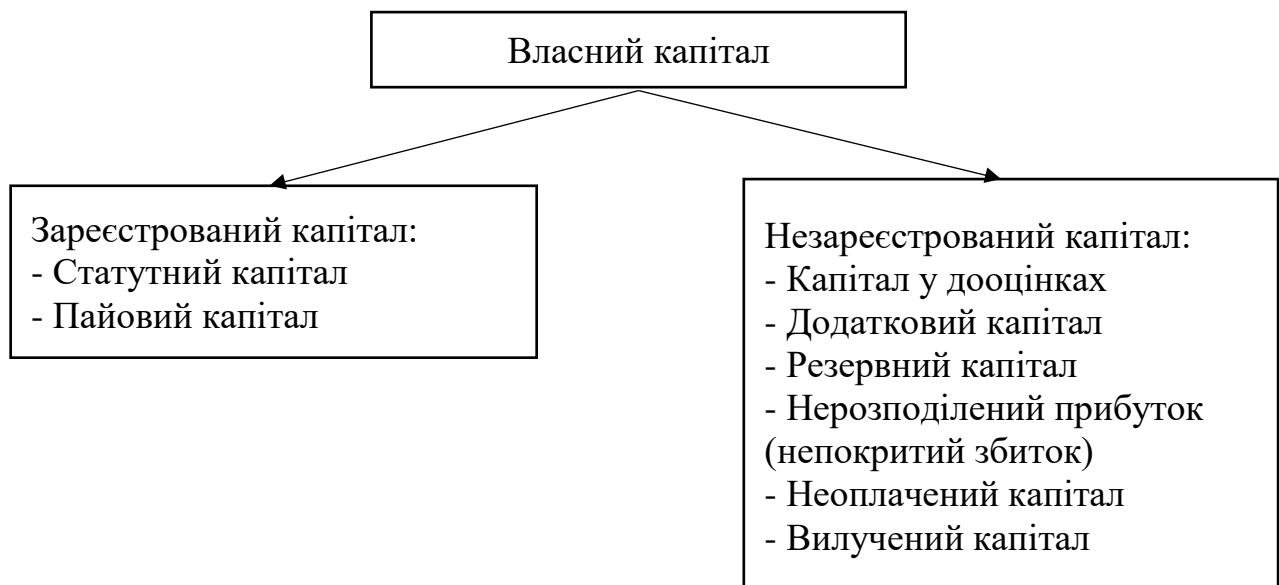

Рис 1.1 Основні види власного капіталу.

Джерело: розроблено автором

Для визначення ролі власного капіталу у фінансуванні вітчизняних підприємств, варто проаналізувати дані Державної служби статистики України щодо частки власного капіталу у структурі пасивів підприємств України у розрізі секторів економіки за 2015-2019 рр., відображені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Частка власного капіталу у структурі пасивів підприємств України у розрізі
секторів економіки, %

Галузь	2015	2016	2017	2018	2019
Сільське, лісове та рибне господарство	40.2	24.1	47.9	49.1	50.8
Промисловість	20.3	18.9	17.5	18.8	25.0
Будівництво	x	x	x	x	2.3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	x	x	1.3	4.4	7.6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	67.6	63.6	61.2	54.4	49.9
Тимчасове розміщування й організація харчування	x	x	x	6.1	12.7
Інформація та телекомунікації	41.4	8.8	19.1	22.6	26.3
Фінансова та страхова діяльність	35.0	35.3	35.2	36.0	35.5
Операції з нерухомим майном	x	x	x	0.5	12.7
Професійна, наукова та технічна діяльність	60.4	56.8	50.1	55.2	52.1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	65.2	65.1	60.7	58.4	36.9
Освіта	60.8	60.6	64.3	41.1	25.7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	29.5	34.7	29.4	49.3	69.9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	28.1	18.6	25.1	35.3	40.6
Надання інших видів послуг	30.6	42.5	33.8	48.1	44.7
Усього	28.3	24.5	24.7	24.9	26.9

Джерело: складено за [51].

Аналіз свідчить, що у 2019 р. загальна частка власного капіталу у структурі пасивів зменшилася на 1.4 п.п. у порівнянні з 2015 р. Протягом досліджуваного періоду більшість секторів зазнали значних змін. Варто відмітити значне зниження частки власного капіталу в секторах освіти (35.1 п.п.) та адміністративного та допоміжного обслуговування (28.3 п.п.), а також значне збільшення у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (40.4 п.п.).

Варто також звернути увагу на дані Державної служби статистики України щодо складу власного капіталу підприємств реального сектору економіки України за 2015-2019 рр., відображені у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Склад власного капіталу підприємств реального сектору економіки України, %

	2015	2016	2017	2018	2019
Зареєстрований капітал	72.4%	66.2%	69.6%	69.0%	72.1%
Додатковий капітал	69.5%	72.9%	67.5%	61.8%	49.4%
Резервний капітал	2.4%	2.5%	2.8%	2.8%	2.3%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-39.1%	-36.4%	-34.7%	-28.2%	-11.5%
Неоплачений та вилучений капітал	-5.2%	-5.2%	-5.2%	-5.4%	-12.3%
Власний капітал	100%	100%	100%	100%	100%

Джерело: складено за [51].

Аналіз свідчить, що протягом досліджуваного періоду у підприємств реального сектору економіки України спостерігається скорочення непокритих збитків (27.5 п.п.). Найбільшу частку в структурі власного капіталу в 2016 році займав додатковий капітал (72.9%), а протягом решти років досліджуваного періоду - зареєстрований капітал. Протягом досліджуваного періоду, частка додаткового капіталу в складі власного капіталу скоротилася на 20.1 п.п.

Отже, протягом багатьох століть існувала велика кількість різнобічних трактувань поняття «капітал». Власний капітал є фундаментом для початку та здійснення господарської діяльності підприємства. Значення власного капіталу полягає в гарантуванні фінансової незалежності, а також слугує основою для формування активів підприємства. Оптимізація ефективності управління загалом та, зокрема, бухгалтерського обліку власного капіталу є важливим аспектом у забезпеченні результативності функціонування підприємств, та може виступати індикатором розвитку як окремого підприємства, так і країни загалом, та її інтеграцію у світовий економічний простір.

1.2 Порядок формування та внесення змін до власного капіталу підприємства

Формування власного капіталу забезпечує процес фінансування господарської діяльності, а також є базою створення і розвитку підприємства, що здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів. Характеристика складових власного капіталу підприємств наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Складові власного капіталу підприємств

Власний капітал	
Зареєстрований (пайовий) капітал	Зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства
Капітал у дооцінках	Сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів
Додатковий капітал	Емісійний дохід, вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, та інші складові додаткового капіталу
Резервний капітал	Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Накопичена сума чистого прибутку, що залишається на підприємстві після розподілу, або чистого збитку, в результаті отримання негативного фінансового результату за звітний період
Неоплачений капітал	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу
Вилучений капітал	Підприємства відображають фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених у його учасників

Джерело: розроблено автором на основі [18].

Формування власного капіталу відбувається за рахунок різних зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування.

Основою внутрішніх джерел формування власного капіталу є прибуток підприємства, що залишається в його розпорядженні, він складає переважну частину його власних фінансових ресурсів, забезпечує збільшення власного капіталу та, в свою чергу, зростання ринкової вартості підприємства.

Основою зовнішніх джерел формування власного капіталу є залучення підприємством додаткового пайового (шляхом додаткових внесків у статутний капітал) або акціонерного (шляхом додаткової емісії та реалізації акцій) капіталу. Іншими зовнішніми джерелами формування переважно є безплатна фінансова допомога та безплатно передані підприємству активи (матеріальні та нематеріальні) [24].

Статутний капітал формується за рахунок внесків засновників, розмір яких необхідно обов'язково зазначати в установчих документах підприємства. Сума зареєстрованого (пайового) капіталу та його зміни (збільшення або зменшення) підлягають обов'язковій реєстрації. Сума зареєстрованого (пайового) капіталу, яка відображається в балансі підприємства, не може відрізнитися від зареєстрованої. Вклади учасників до статутного капіталу у негрошовій формі оцінюються за справедливою вартістю, що затверджується рішенням загальних зборів учасників.

На порядок формування статутного капіталу на підприємствах різних організаційно-правових форм впливають різні виконавчі органи. Для акціонерних товариств це правління або інший орган (передбачений статутом) на чолі з головою правління. У товариствах з обмеженою відповідальністю та товариствах із додатковою відповідальністю дана відповідальність на колегіальному (дирекція) або одноосібному (директор) виконавчому органі. У повному товаристві діяльність виконавчого органу виконують усі учасники (засновники), або один чи декілька з них, які виступають від імені товариства, а в командитних товариствах виключно учасники з повною відповідальністю [49].

Капітал у дооцінках формується у випадку дооцінки необоротних активів, для яких підприємство обрало модель обліку за переоціненою вартістю, та дооцінки фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю.

Зменшення капіталу в дооцінках відбувається у разі уцінки вказаних вище об'єктів у межах попередньої дооцінки.

Тобто, при першій переоцінці сума дооцінки необоротних активів відображається у звіті про інший сукупний дохід та збільшує капітал у дооцінках, а сума уцінки відноситься у звіт про фінансові результати та, відповідно, зменшує суму нерозподіленого прибутку (збільшує суму накопиченого збитку) у власному капіталі. При наступних переоцінках, сума дооцінки необоротних активів спершу компенсує раніше визнані витрати у звіті про фінансові результати, і лиш потім призводить до формування капіталу в дооцінках, а сума уцінки спочатку зменшує раніше визнану суму капіталу в дооцінках, а потім відноситься до витрат звітного періоду [50].

Внесення змін до додаткового капіталу може відбуватися шляхом здійснення наступних операцій:

- реалізація викуплених акцій за ціною більше/менше номіналу;
- анулювання акцій власної емісії, ціна яких більше/менше номіналу;
- емісійний дохід
- додаткові внески учасників без збільшення статутного капіталу;
- безкоштовне одержання необоротних активів та нарахування амортизації за ними;
- покриття балансових збитків (за умови, що для цього використані всі інші джерела);
- збільшення статутного капіталу;
- покриття різниці між фактичною собівартістю вилученого капіталу та його номіналом.

Емісійний дохід зазвичай використовується на покриття збитків від анулювання акцій, що придбані у акціонерів за ціною, яка перевищує їхню номінальну вартість. Емісійним доходом, а також іншим вкладеним капіталом,

можуть покриватися витрати на випуск або придбання фінансових інструментів власного капіталу (лише оплата послуг сторонніх організацій) [20].

Загалом, додатковий капітал може формуватися та змінюватися не тільки за перерахованими вище причинами. Власники товариства, які розробляють відповідні положення на підприємстві, самі можуть вирішувати, що включати до складу додаткового капіталу та як його використовувати. Такі положення повинні бути затверджені протоколом загальних зборів засновників, після чого закріплюються наказом про облікову політику [39].

За рахунок прибутку підприємства формується резервний капітал. Фактори, що впливають на його формування, є зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносяться норми законодавчих актів, які визначають мінімальний розмір резервного капіталу та мінімальну частку прибутку, спрямованого на його формування. До внутрішніх належать положення установчих документів, які відображають фактично необхідний розмір резервного капіталу та необхідні внески для його формування.

Нерозподілений прибуток збільшується за рахунок накопиченої суми прибутку, а зменшується в результаті збитків за звітний період, при відрахуванні суми прибутку до резервного капіталу або оголошенні та виплаті дивідендів.

Неоплачений капітал є сумою боргових вимог до засновників стосовно внесків до статутного (пайового) капіталу, та формується одночасно зі статутним капіталом. При внесенні будь-ким з учасників внесків до статутного капіталу, розмір неоплаченого капіталу зменшується.

Вилучений капітал формується у разі зменшення господарськими товариствами своїх статутних капіталів і є собівартістю акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу підлягає вирахуванню під час визначення підсумку власного капіталу [34].

Отже, одна з основних ролей у фінансуванні підприємства належить власному капіталу. Особливості процесу формування та зміни власного капіталу, як із економічної, так і з правової точки зору, а також їх аналізу, дають

можливість не тільки сформувати оптимальну структуру власного капіталу підприємства, але й визначити найбільш ефективні напрямки його використання. З використанням власного капіталу пов'язаний менший фінансовий ризик та збільшення фінансової стійкості підприємства, що забезпечує кращу спроможність генерування прибутку.

1.3 Нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу власного капіталу підприємства

На сучасному етапі в Україні відбувається постійна стандартизація та гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку та аналізу власного капіталу підприємства здійснюється багатьма різними нормативно-правовими актами як загального, так і спеціального характеру. В Україні за останні роки створена достатньо ґрунтовна законодавча база з регламентації системи бухгалтерського обліку, і в тому числі власного капіталу.

Рівні нормативно-правового забезпечення обліку власного капіталу в Україні наведено у табл. 1.6.

Одним із головних законодавчих актів щодо бухгалтерського обліку в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [6], у якому відображені основні методологічні засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, його організацію, розкриті компетенції ведення бухгалтерського обліку та відповідальності за його організацію, вибір його форми організації, значення та структуру первинної документації, вимоги до складання фінансової звітності тощо. Тому значення цього документу є дуже важливим, оскільки він регулює найважливіші аспекти ведення бухгалтерського обліку не тільки власного капіталу, а й усіх об'єктів обліку загалом.

Права підприємців щодо формування статутного капіталу закріплені в Законах України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» «Про акціонерні товариства», Господарському та Цивільному кодексах України.

Таблиця 1.6

Рівні нормативно-правового забезпечення обліку власного капіталу

Рівні регулювання	Нормативні акти
Макрорівень	Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV
	Цивільний кодекс України від 19.06.2003 р. № 980-IV
	Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI
	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України затверджений Верховною Радою України від 11.05.2000 р. №1707-III
	Про господарські товариства: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII
	Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 №2275-VIII
	Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 №514-VI
	Про інвестиційну діяльність: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 18.09.1991 №1560-XII.
	НП(С)БО, МСБО та МСФЗ
План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджено наказом Міністерством фінансів від 30.11.99р. №291.	
Мікрорівень (внутрішні регламенти)	Статут підприємства, засновницький договір
	Наказ (положення) про облікову політику, план-графік документообігу, робочий план рахунків

Джерело: розроблено автором

Цивільним та Господарським кодексами України регулюється класифікація господарських товариств, які поділяються на: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства та командитні товариства. [2, 4] Мінімальний розмір статутного капіталу визначений законодавством тільки для акціонерного товариства, та згідно із Законом України «Про акціонерні товариства» не може бути менше суми,

еквівалентної 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства [5].

Відповідно до ст. 115 Цивільного кодексу України господарське товариство є власником:

- 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;
- 2) продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності;
- 3) одержаних доходів;
- 4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом [4]. Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» регулюються зміни щодо формування статутного капіталу. Під час створення нового товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю у його учасників виникає обов'язок сформувати статутний капітал протягом шести місяців, з моменту державної реєстрації, за винятком, коли у статуті може бути передбачено інше положення. Даним законом також регулюється порядок прийняття виконавчим органом товариства рішення щодо встановлення додаткового строку для внесення учасником частки у статутний капітал товариства, визначено наслідки відсутності своєчасного внесення вкладу учасником, детально врегульовано порядок збільшення та зменшення статутного капіталу тощо [7].

Порядок формування статутного і власного капіталу акціонерного товариства встановлено ст. 11 Закону України «Про акціонерні товариства», а саме:

- оплата вартості акцій, що розміщуються під час заснування акціонерного товариства, може здійснюватися грошовими коштами, цінними паперами,

майном і майновими правами, нематеріальними активами, що мають грошову оцінку, та не може здійснюватися за ціною, нижчою від номінальної вартості акцій, і шляхом прийняття на себе зобов'язань з виконання для товариства робіт або надання послуг;

- ціна майна, що вноситься засновниками акціонерного товариства в рахунок оплати акцій товариства, повинна відповідати ринковій вартості цього майна;
- кожний засновник акціонерного товариства повинен оплатити повну вартість придбаних акцій до дати затвердження результатів емісії акцій. У разі несплати (неповної оплати) вартості придбаних акцій до дати затвердження результатів емісії акцій акціонерне товариство вважається не заснованим. До оплати 50 відсотків статутного капіталу товариство не має права здійснювати операції, не пов'язані з його заснуванням [5].

Порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу акціонерного товариства затверджений Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Податковий облік операцій із власним капіталом відбувається з урахуванням норм та положень, встановлених Податковим кодексом України.

Порядок формування резервного капіталу на підприємстві регулюється Законом України «Про господарські товариства», в якому зазначається, що у товаристві створюється резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного (вкладеного) капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства. Цим же законом встановлено розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу, а саме 5 відсотків від суми чистого прибутку [2]. Однак, для акціонерних товариств Законом «Про акціонерні товариства» встановлено розмір резервного капіталу у сумі не менше 15 відсотків статутного капіталу товариства [5].

На мікрорівні підприємства, крім статуту та корпоративного договору щодо власного капіталу, має бути сформована облікова політика, яка фіксується у відповідному положенні чи наказі про облікову політику. Норми стосовно організації обліку власного капіталу та методики відображення операцій з ним відображені на рис. 1.2.

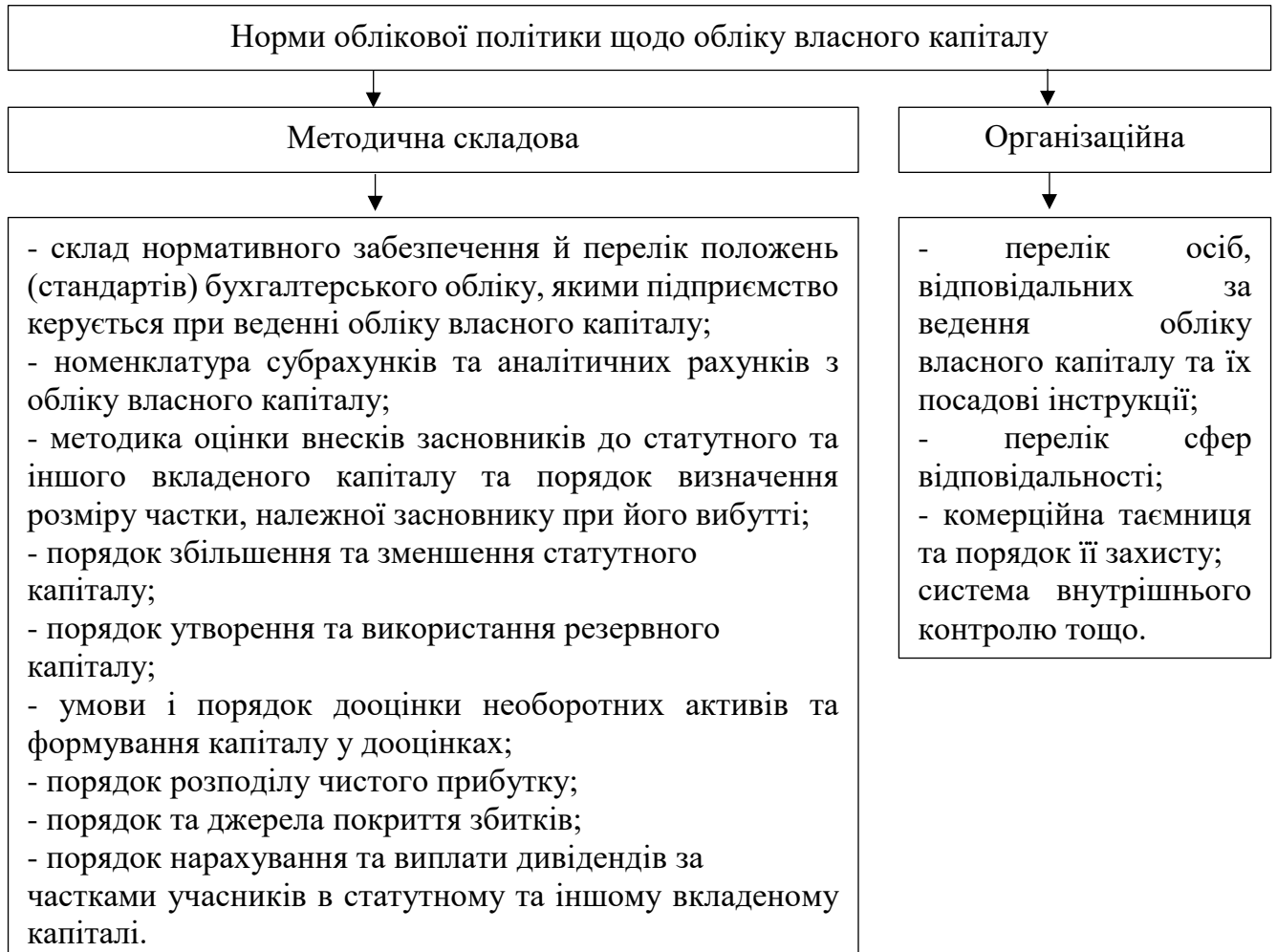

Рис 1.2 Норми облікової політики щодо обліку власного капіталу

Джерело: складено за [23].

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дає визначення поняття «власний капітал» як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Однак, дане визначення відображає лише порядок розрахунку власного капіталу, але зовсім не розкриває джерел формування та напрямків використання власного капіталу [15]. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується такий термін, як «власний

капітал», еквівалентом до нього в зарубіжній практиці є поняття «чисті активи» [9].

В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності відсутній такий термін, як «власний капітал», а використовується поняття «чисті активи» як його еквівалент. Загалом, міжнародні стандарти не здійснюють детального регулювання обліку власного капіталу. Це зумовлено наявністю певних особливостей законодавства кожної окремої країни щодо формування власного капіталу підприємств.

Методика оцінки часток (паїв), внесених до статутного капіталу передбачена нормами НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи», НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 30 «Біологічні активи» тощо.

Отже, в Україні наразі діє дуже багато нормативно-правових актів щодо регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу. Зміни та доповнення чинного законодавства, які відбулися протягом останніх років позитивно вплинуть на перехід України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Це дасть поштовх для кращого відображення власного капіталу в обліку та звітності, для зрозумілості та корисності даної інформації вітчизняним та іноземним користувачам, та гармонізації чинних НП(С)БО із МСБО. Кожному підприємству необхідно враховувати, як конкретні нормативно-правові акти можуть впливати на діяльність підприємства залежно від його організаційно-правової форми, та вміти їх застосовувати.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Методика бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства

Методика – це сукупність способів, прийомів вивчення економічних явищ та процесів. Операції, що спричиняють зміни у власному капіталі підприємства відображаються в бухгалтерському обліку відповідно до Плану рахунків.

Для обліку господарських операцій із власним капіталом використовуються рахунки класу 4 Плану рахунків.

Облік про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу ведеться на рахунку 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал".

Згідно Інструкції про використання Плану рахунків до даного рахунку підприємство може визначати такі субрахунки:

401 "Статутний капітал";

402 "Пайовий капітал";

403 "Інший зареєстрований капітал";

404 "Внески до незареєстрованого статутного капіталу" [18].

На субрахунку 401 "Статутний капітал" відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств. На субрахунку 402 "Пайовий капітал" відображаються пайові внески членів суб'єкта господарювання. На субрахунку 403 "Інший зареєстрований капітал" відображається зареєстрований капітал інших підприємств, формування якого передбачено в установчих документах. На субрахунку 404 "Внески до незареєстрованого статутного капіталу" відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу [18].

Типова кореспонденція рахунків з обліку статутного капіталу наведена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Кореспонденція рахунків обліку статутного капіталу

№ з/п	Господарська операція	Сума	Кореспондуючі рахунки	
			Дт	Кт
1	Сформовано (zareєстровано) статутний капітал на суму внесків учасників	10000	46	401
2	Внесено ТОВ «Мрія» грошові кошти до статутного капіталу ТОВ «Мир»	10000	311	46
3	Збільшено статутний капітал ТОВ "Мир" за рахунок основних засобів отриманих від ТОВ "Сонце" (за справедливою вартістю ОЗ)	8000	10	46
			46	401
4	Відображено заборгованість перед ТОВ "Мрія", що вийшло зі складу учасників, у сумі його внеску до статутного капіталу	10000	452	672
5	Відображено зменшення статутного капіталу	10000	401	452

Джерело: розроблено автором.

Для обліку дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів призначений рахунок 41 "Капітал у дооцінках". Якщо відбувається уцінка, вибуття, чи зменшення корисності активів, то залишок рахунку зменшується.

Рахунок має такі субрахунки:

411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів";

412 "Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів";

413 "Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів";

414 "Інший капітал у дооцінках" [18].

Розглянемо механізм переоцінки на прикладі основних засобів. Відповідно до НП(С)БО 7, якщо підприємство обрало модель обліку основних засобів за переоціненою вартістю, та якщо на дату балансу справедлива вартість

основних засобів суттєво відрізняється від залишкової, то в такому випадку проводиться переоцінка основних засобів на звітну дату. Кожне підприємство у своїй обліковій політиці самостійно визначає рівень суттєвості, за якого варто здійснювати переоцінку, але зазвичай це або 1% від чистого прибутку, або якщо залишкова вартість відхиляється більше, ніж на 10% від залишкової [15].

При індексному методі переоцінки потрібно розрахувати коефіцієнт переоцінки шляхом ділення справедливої вартості на залишкову. Для визначення переоціненої первісної вартості і зносу необхідно початкову первісну вартість і знос помножити на розрахований коефіцієнт.

Дані для розрахунку дооцінки основного засобу, який раніше не переоцінювався наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Розрахунок дооцінки основного засобу, який раніше не переоцінювався

Показник	Розрахунок суми, грн	Сума, грн
Первісна вартість		90,000.00
Накопичений знос		40,000.00
Залишкова вартість об'єкту основних засобів	90 000-40 000	50,000.00
Справедлива вартість		150,000.00
Коефіцієнт переоцінки	150 000/50 000	3
Переоцінена первісна вартість	90 000*3	270,000.00
Переоцінений знос	40 000*3	120,000.00
Переоцінена залишкова вартість	50 000*3	150,000.00
Різниця між переоціненою первісною вартістю і первісною вартістю	270 000-90 000	180,000.00
Різниця між переоціненим зносом і зносом	120 000-40 000	80,000.00

Джерело: розроблено автором

За результатами розрахунків в обліку потрібно відобразити наступні проведення: Дт 10 Кт 411 на суму 180 000 грн, і Дт 411 Кт 131 на суму 80 000 грн. Сума переоцінки відображається у II розділі Звіту про фінансові результати «Сукупний дохід». Таким чином початкова первісна вартість і знос збільшаться

до переоцінених показників на суму різниці між початковими значеннями і переоціненими.

Наступний приклад – дооцінка основного засобу, який раніше пройшов уцінку. Інформація для розрахунку дооцінки основного засобу, який раніше уцінювався, наведені у таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Розрахунок дооцінки основного засобу, який раніше уцінювався

Показник	Розрахунок суми, грн	Сума, грн
Первісна уцінена вартість		150,000.00
Накопичений знос		25,000.00
Залишкова вартість об'єкту основних засобів	150 000-25 000	125,000.00
Справедлива вартість		170,000.00
Сума минулої уцінки		10,000.00
Коефіцієнт переоцінки	170 000/125 000	1.36
Переоцінена первісна вартість	150 000*1,36	204,000.00
Переоцінений знос	25 000*1,36	34,000.00
Переоцінена залишкова вартість	125 000*1,36	170,000.00
Різниця між переоціненою первісною вартістю і первісною вартістю	204 000-150 000	54,000.00
Різниця між переоціненою залишковою вартістю і залишковою вартістю	170 000-125 000	45,000.00
Різниця між переоціненим зносом і зносом	34 000-25 000	9,000.00
Різниця між дооцінкою залишкової вартості і сумою минулої уцінки	45 000-10 000	35,000.00

Джерело: розроблено автором

Після проведених розрахунків необхідно відобразити в бухгалтерському обліку наступні операції: Дт 10 Кт 131 на суму 9 000 грн (різниця між переоціненим зносом і зносом), Дт 10 Кт 746 на суму 10 000 грн (сума минулих уцінок), Дт 10 Кт 411 на суму 35 000 грн. (різниця між дооцінкою залишкової вартості і сумою минулої уцінки).

Наступним кроком, відповідно до п. 21 НП(С)БО 7, є включення сальдо капіталу в дооцінках до нерозподіленого прибутку, яке здійснюється проведенням Дт 411 Кт 441. Суб'єкт господарювання «може щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках» [18]. Таку ж проводку можна здійснювати у момент вибуття основного засобу.

Також варто зазначити, що внаслідок переоцінки можуть виникати наступні податкові різниці (для підприємств, дохід у яких перевищує 40 млн грн):

- 1) збільшення фінансового результату на суму витрат з уцінки;
- 2) зменшення фінансового результату на суму дооцінки в межах попередньо віднесеної до витрат уцінки.

Рахунок 42 "Додатковий капітал" призначено для обліку вартості реалізації випущених акцій, що перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартості необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.

Рахунок має такі субрахунки:

- 421 "Емісійний дохід";
- 422 "Інший вкладений капітал";
- 423 "Накопичені курсові різниці";
- 424 "Безоплатно одержані необоротні активи";
- 425 "Інший додатковий капітал".

На субрахунку 421 "Емісійний дохід" відображається прибуток (збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Якщо акціонерне товариство приймає рішення продати власні акції за ціною вищою за номінальну, виникає потреба у відображенні емісійного доходу, на рахунку якого і буде відображена різниця між номінальною вартістю і вартістю реалізації.

На субрахунку 422 "Інший вкладений капітал" обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу.

На субрахунку 423 "Накопичені курсові різниці" обліковуються курсові різниці, які відповідно до НП(С)БО відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході. Курсові різниці, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються у складі додаткового капіталу на субрахунку 423 і включаються до іншого сукупного доходу, на відміну від доходів і витрат від операційної і неопераційної курсової різниці, що впливають на фінансовий результат [18].

На субрахунку 424 "Безоплатно одержані необоротні активи" відображається вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб. Безоплатно одержані основні засоби первісно оприбутковують за справедливою вартістю. Далі амортизуються, як і придбані основні засоби, але з одночасним відображенням доходу, пропорційному сумі амортизації, і буде відображено проведенням Дт 424 Кт 745.

На субрахунку 425 "Інший додатковий капітал" обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище субрахунків [18].

Типова кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу наведена у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків обліку додаткового капіталу

№ з/п	Господарська операція	Сума	Кореспондуючі рахунки	
			Дт	Кт
Безоплатно отримані основні засоби				
1	Оприбутковано безоплатно отриманий об'єкт основних засобів	10000	10	424

2	Нараховано амортизацію за перший місяць експлуатації	1000	23	13
3	Визнано дохід від безоплатного отримання об'єкта основних засобів у сумі нарахованої амортизації	1000	424	745
Вкладений засновниками капітал, що перевищує розмір статутного капіталу				
4	На поточний рахунок зараховано суму додаткового внеску учасників, що перевищує розмір статутного капіталу	2000	311	442
Накопичені курсові різниці за зобов'язаннями засновників				
5	Сформовано статутний капітал підприємства у сумі 1000 дол. США (курс на дату 25 грн/дол. США)	25000	46	401
6	Засновник вніс свою частку до статутного капіталу в сумі 1000 дол. США (курс на дату операції 30 грн/дол. США)	25000	312	46
		5000	312	423
Відображення емісійного доходу				
7	Засновники АТ "Мрія" зареєстрували випуск 100 тис. акцій номіналом 90 грн	9000000	46	401
8	Акції АТ "Мрія" були викуплені по ціні 100 грн за акцію	9000000	311	46
		1000000	311	421

Джерело: розроблено автором.

Для обліку резервного капіталу підприємства використовується рахунок 43 «Резервний капітал». За кредитом рахунку 43 "Резервний капітал" відображається створення резервів, за дебетом – їх використання [18]. На відміну від резерву сумнівних боргів і забезпечення майбутніх витрат і платежів, резервний капітал формується з чистого прибутку компанії. Статут підприємства може визначати напрями його використання. Для акціонерних товариств відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства»: «Резервний капітал формується у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим, ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік» [20]. Для товариств з обмеженою відповідальністю Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою

відповідальністю» не містить схожих вимог щодо обов'язкового відрахування певної суми прибутку до резервного капіталу.

Типова кореспонденція рахунків з обліку резервного капіталу наведена у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків обліку резервного капіталу

№ з/п	Господарська операція	Сума	Кореспондуючі рахунки	
			Дт	Кт
1	Закрито фінансовий результат періоду (прибуток)	30000	79	441
2	Спрямовано на формування резервного капіталу	15000	443	43
3	Закрито фінансовий результат періоду (збиток)	10000	442	79
4	Покриті збитки за рахунок резервного капіталу	10000	43	442
5	Спрямована частина резервного капіталу на збільшення зареєстрованого капіталу	1000	43	40

Джерело: розроблено автором

Облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку ведеться на рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)".

Рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" має такі субрахунки:

441 "Прибуток нерозподілений";

442 "Непокриті збитки";

443 "Прибуток, використаний у звітному періоді".

На субрахунку 441 "Прибуток нерозподілений" відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку. На субрахунку 442 "Непокриті збитки" відображаються непокриті збитки, а їх списання відбувається за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо. На субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" відображаються

розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді [18].

Протягом звітнього періоду доходи підприємства акумулюються на рахунках 7 класу, а витрати на рахунках 9 класу, після чого списуються на 79 рахунок у розрізі видів діяльності. Під час закриття періоду відбувається списання з 79 рахунку сум доходів і витрат на 44 рахунок прибутків та збитків, що може відобразитися наступними бухгалтерськими проведеннями для операційної діяльності Дт 791 Кт 441 (визнання прибутку), Дт 442 Кт 791 (визнання збитків). А нарахування податку на прибуток в обліку відображається наступними проведеннями: Дт 98 Кт 641, Дт 791 Кт 98.

На рахунку 45 "Вилучений капітал" ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання тощо. За дебетом рахунку 45 "Вилучений капітал" відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, суб'єктом господарювання у його учасників, за кредитом – вартість анульованих або перепроданих акцій (часток).

Рахунок 45 "Вилучений капітал" має такі субрахунки:

451 "Вилучені акції";

452 "Вилучені вклади й паї";

453 "Інший вилучений капітал".

Типова кореспонденція рахунків з обліку вилученого капіталу наведена у таблиці 2.6.

На рахунку 46 "Неоплачений капітал" обліковуються зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства. За дебетом рахунку відображається заборгованість засновників (учасників) суб'єкта господарювання за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом – погашення заборгованості.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків обліку вилученого капіталу

№ з/п	Господарська операція	Сума	Кореспондуючі рахунки	
			Дт	Кт
Операції з викупу акцій власної емісії				
1	Відображено фактичну собівартість викуплених власних акцій	10000	451	311
Операції з продажу викуплених акцій				
2	Відображено продаж раніше викуплених акцій за ціною, вищою ціни викупу:			
	– фактична собівартість викуплених акцій;	10000	311	451
	– сума перевищення ціни продажу акцій над їх фактичною собівартістю	2000	311	421
3	Відображено продаж раніше викуплених акцій за ціною, нижчою ціни викупу:			
	– ціна продажу	6000	311	451
3.1	сума перевищення фактичної собівартості викуплених акцій над ціною їх продажу:			
	– у сумі, що не перевищує залишок субрахунка 421	4000	421	451
	– у сумі, що перевищує залишок субрахунка 421	5000	443	451

Джерело: розроблено автором.

Отже, методика обліку власного капіталу, а саме диференціація рахунків для його обліку, зумовлюється характерними особливостями кожного окремого його виду, що включає в себе багато різних аспектів. Бухгалтерський облік власного капіталу ведеться згідно видів, які зазначені у Плані рахунків. Складові власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм можуть відрізнятися в деяких аспектах, однак загальні принципи методики їх обліку є майже ідентичними.

2.2 Організація бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства

Організація бухгалтерського обліку являє собою систему практичного застосування прийомів і способів відображення господарських операцій, яка забезпечує контроль і аналіз господарської діяльності підприємства при мінімальних затратах праці і засобів на ведення обліку. Вона є системою умов та складових побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства та раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції. Призначенням організації бухгалтерського обліку є удосконалення та раціоналізація обробки інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці.

Завдання організації бухгалтерського обліку на підприємстві лежить на власнику або уповноваженому органу. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів [49].

Бухгалтер під час виконання своїх обов'язків на конкретному підприємстві керується, зокрема, посадовою інструкцією, яка дає вичерпну характеристику робочих завдань, прав, обов'язків, системи підпорядкування і відповідальності. Такий документ затверджується суб'єктом господарювання і також містить перелік необхідних компетенцій, навичок і знань, якими повинен володіти бухгалтер, щоб обіймати свою посаду.

У зв'язку зі специфікою діяльності кожного суб'єкта господарювання План рахунків може не відповідати всім вимогам діяльності підприємства, тому розробляється Робочий план рахунків з деталізацією необхідних субрахунків під

конкретні потреби. Він затверджується окремим наказом керівника, або ж включається як розділ до облікової політики підприємства.

Облікова політика регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності. В ній повинно бути зазначено організаційні та методичні особливості ведення обліку та складання звітності на підприємстві в межах, передбачених законодавством України [6]. До елементів облікової політики стосовно власного капіталу і зобов'язань відносяться:

- база розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу;
- перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежі.

Спираючись на інформацію, що наведена в обліковій політиці щодо власного капіталу, компанія також розроблює графік документообігу, що уніфікує облікові процеси і робить їх структурно чіткими і зрозумілими до виконання.

Дотримання графіку документообігу є запорукою оперативного відображення інформації в обліку. Графік документообігу містить сформований порядок, схему обробки облікової інформації з первинних документів з вказуванням виконавців, строків обробки, відповідальних осіб за складання первинних документів, терміни їх передачі. Первинні документи для обліку операцій з власним капіталом можна розділити на групи, відображені на рис 2.1.

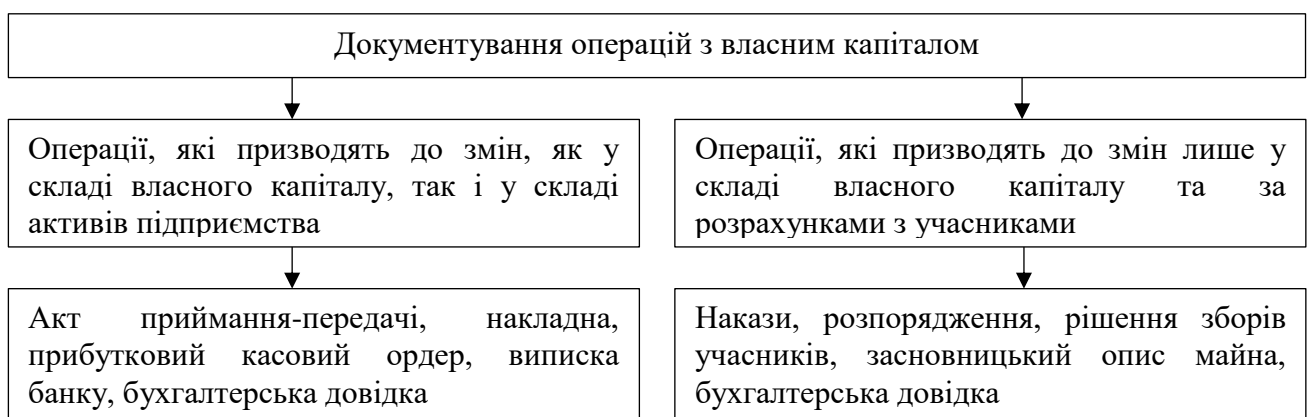

Рис. 2.1 Документування операцій з власним капіталом

Джерело: складено за [49].

Загалом, універсальним документом для операцій з обліку власного капіталу в більшості випадків виступає бухгалтерська довідка. Первинні документи з обліку власного капіталу наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Первинні документи по операціях із власним капіталом

Господарська операція	Документ
Виправлення помилок	Бухгалтерська довідка
Переоцінка необоротних активів	Звіт про результати оцінки, бухгалтерська довідка
Вибуття раніше дооцінених об'єктів необоротних активів	Акт приймання-передачі, довідка бухгалтерії
Збільшення статутного капіталу	Рішення зборів акціонерів, нова редакція статуту
Визначення фінансового результату за звітний період	Бухгалтерська довідка
Оголошення дивідендів	Рішення зборів учасників
Відрахування прибутку до резервного капіталу	Рішення зборів учасників, бухгалтерська довідка
Реєстрація статутного капіталу	Статут
Викуп акцій (часток)	Рішення засновників, видатковий касовий ордер, платіжне доручення
Анулювання викуплених акцій, часток	Рішення засновників, бухгалтерська довідка
Внесення учасником (засновником) своєї частки до статутного капіталу	Платіжне доручення, акт приймання-передачі

Джерело: розроблено автором.

Регістрами операцій власного капіталу є відомості 7.1 «Додатковий капітал», 7.2 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», Журнал №7, Журнал-Головна книга.

Форми звітності, у яких відображається інформація про стан та зміни у власному капітал є: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про власний капітал, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) та Примітки до фінансової звітності.

Інформація про власний капітал підприємства, що відображається у Балансі та Звіті про фінансові результати, наведена в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Інформація про власний капітал у Балансі та Звіті про фінансові результати

Баланс (Звіт про фінансовий стан)		Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	
Розділ 1 пасиву		Розділ 2 "Сукупний дохід"	
Назва статті	Код рядка	Назва статті	Код рядка
Зареєстрований капітал	1400	Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400
Капітал у дооцінках	1405	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405
Додатковий капітал	1410	Накопичені курсові різниці	2410
Резервний капітал	1415	Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Інший сукупний дохід	2445
Неоплачений капітал	1425	Інший сукупний дохід до оподаткування	2450
Вилучений капітал	1430	Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455
		Інший сукупний дохід після оподаткування	2460
		Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465

Джерело: розроблено автором.

Найбільш інформативно наявність та зміни у власному капіталі представлені у Звіті про власний капітал. Алгоритм складання даного звіту наведено на рис. 2.2.

Звіт про власний капітал має особливу, відмінну від інших звітів, структуру, при якій по горизонталі вказуються елементи власного капіталу підприємства в розрізі статей першого розділу пасиву балансу, а по вертикалі — джерела поповнення й причини зменшення власного капіталу. На перетині відповідних рядків і граф відображаються фактичні показники.

Рис. 2.2 Алгоритм складання Звіту про власний капітал
Джерело: складено за [37].

Особливість заповнення також полягає у тому, що зміна одного виду капіталу, зазвичай, одночасно призводить до зміни іншого виду капіталу. Однак, є зміни, які в цьому Звіті зачіпають тільки один вид капіталу, наприклад, направлення прибутку на нарахування дивідендів, яке відображається тільки зменшенням нерозподіленого прибутку. Таким чином, Звіт про власний капітал вирізняється серед інших звітів високим рівнем деталізації та враховує усі коригування.

Під час заповнення Звіту про власний капітал частина інформації переноситься з інших форм звітності: з Балансу – залишок за видами власного капіталу на початок і кінець року, а зі Звіту про фінансові результати – чистий прибуток та інший сукупний дохід за звітний період. Однак, у Звіті про власний капітал наявна також інформація щодо розподілу прибутку, внесків учасників та вилучення капіталу, для представлення якої необхідна попередня підготовка та якісна обробка бухгалтерської інформації [21]. Зіставність показників Звіту про власний капітал та Балансу наведено на рис. 2.3.

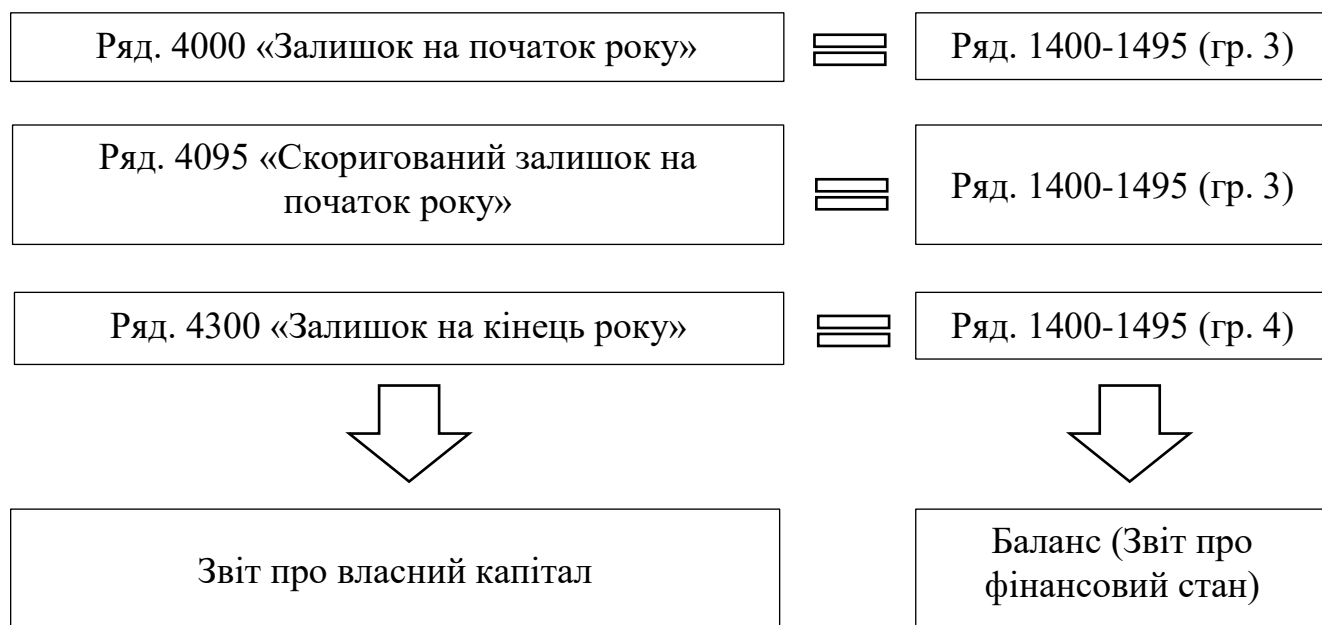

Рис. 2.3 Зіставність показників Звіту про власний капітал та Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Джерело: складено за [43].

У Примітках до річної фінансової звітності всі підприємства розкривають інформацію про призначення та умови використання кожного елемента власного капіталу, крім зареєстрованого (пайового) капіталу. Наприклад, акціонерні товариства розкривають у Примітках інформацію про:

- 1) загальну кількість та номінальну вартість акцій, на які передбачається здійснити передплату;
- 2) загальну кількість та номінальну вартість акцій, на які здійснено передплату, порівняно з передбаченими величинами;
- 3) загальну суму коштів, одержаних у ході передплати на акції;
- 4) акції у складі статутного капіталу за окремими типами і категоріями;
- 5) накопичену суму дивідендів, не сплачених за привілейованими акціями;
- 6) суму, включену (або не включену) до складу зобов'язань, коли дивіденди були передбачені, але формально не затверджені [39].

Усі інші підприємства розкривають у Примітках інформацію про розподіл часток зареєстрованого (пайового) капіталу між власниками, права, привілеї або

обмеження щодо цих часток та зміни у складі часток власників у зареєстрованому (пайовому) капіталі.

Отже, організація бухгалтерського обліку та звітності власного капіталу передбачає вибір доцільної для конкретного підприємства організаційної структури бухгалтерії, розробки облікової політики, вдосконалення документообігу, вибір форми ведення та організації обліку тощо. Головними особливостями організації бухгалтерського обліку та звітності власного капіталу є специфічні види первинних документів, особливості заповнення форми Звіту про власний капітал тощо. Оскільки ефективність організації обліку кожного підприємства залежить від багатьох факторів, на які мають звертати увагу керівники підприємства, існує потреба в удосконаленні типових форм первинних документів з обліку власного капіталу, що полегшить роботу облікового апарату та підвищить його продуктивність, а також дозволить побудувати ефективну організацію первинного обліку на підприємствах.

2.3 Особливості бухгалтерського обліку і звітності власного капіталу підприємства в умовах застосування МСФЗ

Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності, яка прийнята Комітетом з міжнародних стандартів фінансової звітності, власний капітал визначається як частка в активах суб'єкта господарювання, яка залишається після того, як будуть погашені всі його зобов'язання. Загалом, такий же принцип відображений і в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», який дає визначення власного капіталу як різницю між активами і зобов'язаннями підприємства [9].

Згідно Концептуальної основи фінансової звітності, до складу власного капіталу включаються:

- кошти, внесені акціонерами (зареєстрований (статутний) капітал);

- нерозподілений прибуток;
- резерви, які відображають асигнування нерозподіленого прибутку, та резерви, які відображають коригування збереження капіталу.

У міжнародній практиці виокремлюють нормативні резерви (передбачені законодавством, наприклад, в Україні це резервний капітал) та ненормативні (власники приймають рішення щодо створення таких резервів, наприклад, фонд соціального розвитку підприємства).

В свою чергу, відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», до власного капіталу відносяться наступні складові:

- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал;
- неконтрольована частка (для консолідованої звітності) [15].

Порядок відображення операцій із власним капіталом згідно МСФЗ слід розглядати за його елементами, як і за НП(С)БО. Кількість елементів власного капіталу не є уніфікованим повністю і може містити різні складові, що визначається обліковою політикою підприємства, та має відображення в рішеннях власників про створення різноманітних фондів, напрямів розподілу прибутку, операцій із власними акціями тощо.

Розглядаючи відмінності обліку операцій з власним капіталом за МСФЗ та НП(С)БО, доцільно звернутися до стандартів, що визначають порядок обліку операцій, які призводять до змін у власному капіталі. Стандарти НП(С)БО та МСФЗ, що безпосередньо регулюють облік змін в елементах капіталу та подання звітності в частині власного капіталу, представлена на рис. 2.4.

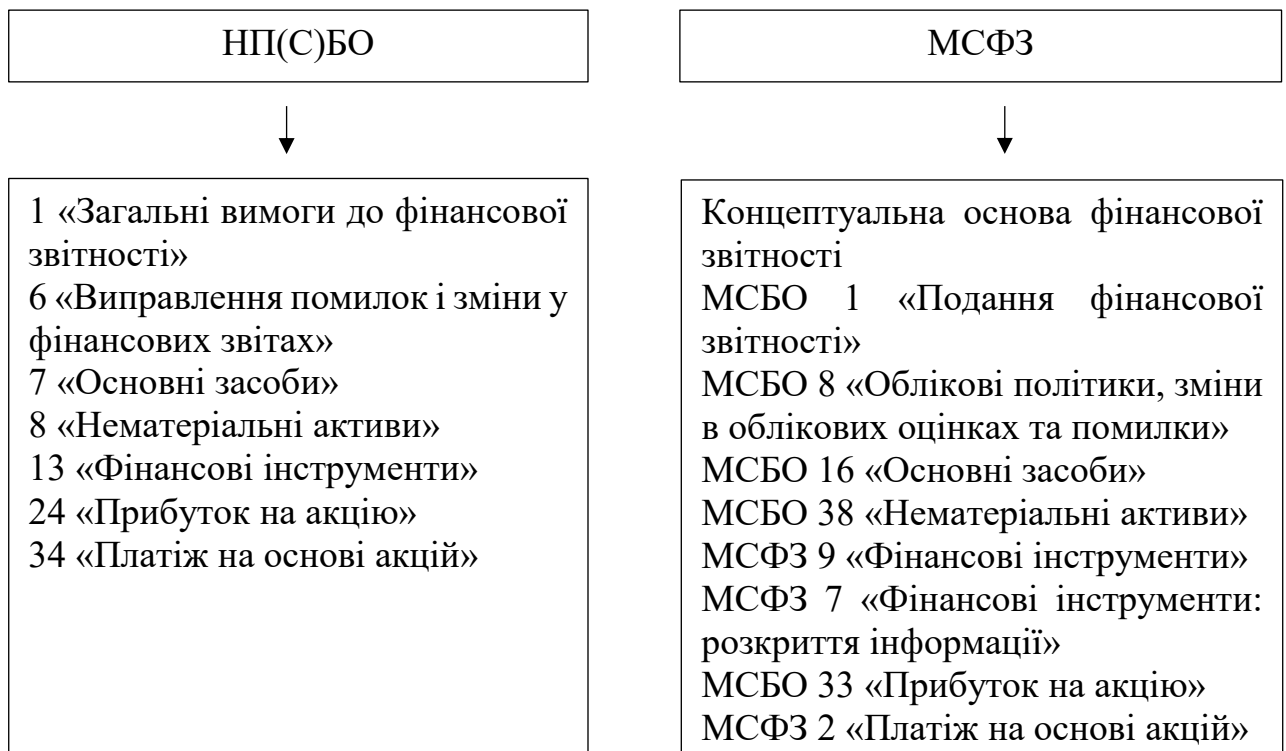

Рис. 2.4 Стандарти НП(С)БО та МСФЗ, що регулюють облік та подання звітності власного капіталу

Джерело: розроблено автором.

Варто зазначити, що відмінності у стандартах МСФЗ та НП(С)БО, які регламентують облік чистого доходу від реалізації, операційних, фінансових витрат, витрат з податку на прибуток тощо, також опосередковано впливають на власний капітал та його суму, яка буде представлена у звітності. Це спричинено тим, що такі стандарти визначають порядок обліку доходів і витрат, що впливає на сальдо нерозподіленого прибутку (непокритих збитків).

Загалом, міжнародні стандарти фінансової звітності є більш деталізованими за національні положення (стандарти), однак концептуальних відмінностей у тому, які складові розглядаються як власний капітал та у порядку обліку операцій з капіталом немає, особливо зважаючи на те, Україна прагне до стандартизації гармонізації НП(С)БО з МСФЗ.

Структура фінансової звітності за НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" майже повністю відповідає будові фінансової звітності згідно МСБО 1 "Подання фінансової звітності".

Згідно п. 79, 80 та 137 МСБО 1, підприємство повинно розкривати у фінансовій звітності інформацію про опис характеру призначення кожного резерву у власному капіталі, а також інформацію для кожного класу акціонерного капіталу, а саме:

- кількість акцій, дозволених до випуску;
- кількість випущених і повністю сплачених акцій, а також випущених, але не повністю сплачених акцій;
- номінальну вартість однієї акції або факт відсутності номінальної вартості акцій;
- узгодження кількості акцій в обігу на початок та на кінець періоду;
- права, привілеї та обмеження, які супроводжують цей клас, включаючи обмеження з виплати дивідендів і повернення капіталу;
- частки в суб'єкті господарювання, утримувані суб'єктом господарювання чи його дочірніми або асоційованими підприємствами;
- акції, зарезервовані для випуску на умовах опціонів і контрактів з продажу, включаючи умови та суми;
- суму дивідендів, запропонованих або оголошених перед затвердженням фінансової звітності до випуску, але не визнаних як виплата власникам протягом періоду, та відповідну суму на акцію;
- суму будь-яких невизнаних кумулятивних привілейованих дивідендів;
- опис характеру призначення кожного резерву у власному капіталі [9].

Підприємство без акціонерного капіталу розкриває інформацію, еквівалентну наведеній вище, відображуючи зміни протягом періоду в кожній категорії частки участі у власному капіталі, а також права, привілеї та обмеження, що відносяться до кожної категорії частки участі у власному капіталі [27].

Загалом, аналогічні вимоги до розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності наведені в п. 8 розділу IV НП(С)БО 1, відмінність полягає лиш у необхідності розкриття переліку засновників і кількості акцій, якими вони володіють, а також переліку осіб, частки яких у статутному капіталі перевищують 5% [16].

Згідно п. 106 МСБО 1, підприємство повинно подавати звіт про зміни у власному капіталі, який включає:

- загальний сукупний прибуток за період із зазначенням окремо загальних сум, що відносяться до власників материнського підприємства та до неконтрольованих часток;
- для кожного компонента власного капіталу – впливи ретроспективного застосування або ретроспективного перерахунку, що здійснювався у зв'язку із впровадженням або зміною облікової політики;
- для кожного компонента власного капіталу – зіставлення вартості на початок та на кінець періоду з окремим розкриттям змін у результаті: прибутку чи збитку, іншого сукупного прибутку, операцій із власниками, які діють згідно з їхніми повноваженнями власників, показуючи окремо внески власників та виплати власникам, а також зміни в частках власності в дочірніх підприємствах, які не спричинили втрату контролю [9].

Наведена вище інформація розкривається у фінансовій звітності українських підприємств згідно чітких форм, наведених у НП(С)БО 1.

Однією з головних особливостей розкриття власного капіталу у фінансовій звітності за МСФЗ є вимога розкривати інформацію, яка надає користувачам його фінансової звітності можливість оцінити цілі, політики та процеси суб'єкта господарювання стосовно управління капіталом [25]. Для виконання даної вимоги підприємство повинно розкривати:

- якісну інформацію про цілі, політики та процеси підприємства стосовно управління капіталом, включаючи: опис того, що управляється як капітал та, якщо на підприємство поширюються зовнішні вимоги щодо капіталу, характер цих вимог і як ці вимоги враховані в управлінні капіталом, а також як підприємство досягає своїх цілей з управління капіталом;
- зведені кількісні дані про те, що управляється як капітал;
- будь-які зміни в підходах описаних вище;
- чи виконало підприємство протягом періоду всі зовнішні вимоги стосовно капіталу, що поширюються на нього;

- якщо суб'єкт господарювання не виконав такі зовнішні вимоги стосовно капіталу – наслідки такого невиконання [31].

Отже, концептуальних відмінностей ведення обліку та подання фінансової звітності в частині власного капіталу між НП(С)БО та МСФЗ немає, однак, є особливості у вимогах до розкриттів. Варто зазначити, що МСФЗ регламентує не форму подання інформації, а саме її зміст, тобто мінімальний перелік статей, які мають бути наведені у формах звітності, та перелік необхідних розкриттів. При цьому в МСФЗ зауважується, що інформація має бути розкрита у такій формі, щоб забезпечити найкраще її подання користувачу звітності.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1 Інформаційна база та організація економічного аналізу власного капіталу підприємства

Інформаційна база для економічного аналізу діяльності підприємства, зокрема власного капіталу, є надзвичайно важливою складовою для керівництва підприємства, та особливо для інвесторів. Достовірність цих даних є однією з головних умов для прийняття правильних управлінських рішень.

Завданнями економічного аналізу власного капіталу є виявлення основних джерел формування власного капіталу та чинників, які впливають на фінансову стійкість підприємства, визначення обмежень у розпорядженні прибутком та шляхів оптимізації структури капіталу задля надання гарантії захисту капіталу інвесторів.

Процес аналізу розпочинається зі збору інформації. Це етап аналізу, на якому необхідно зібрати максимальну кількість інформації, необхідної для проведення аналітичних досліджень. Етапи здійснення економічного аналізу господарської діяльності підприємства наведені на рис. 3.1.

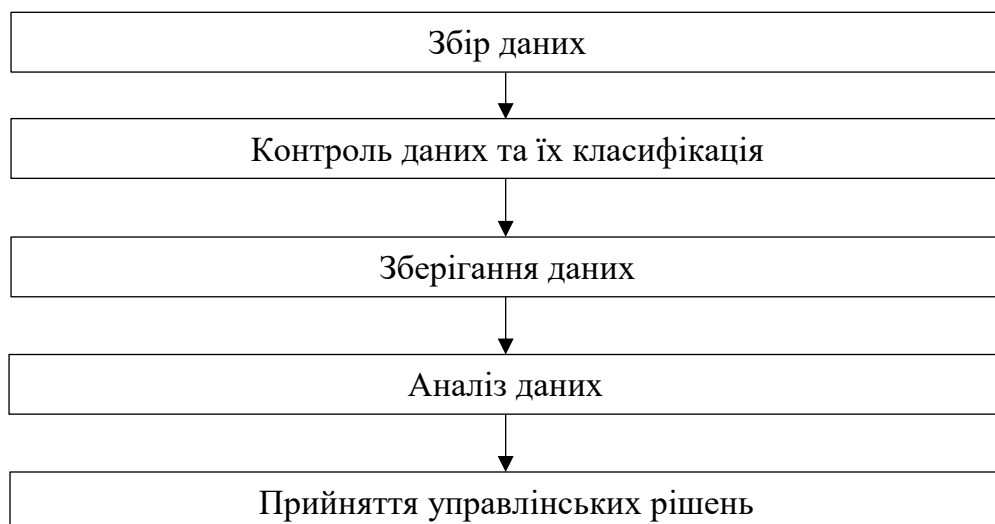

Рис. 3.1 Етапи здійснення економічного аналізу господарської діяльності підприємства

Джерело: складено за [27].

Для потреб економічного аналізу використовують різноманітне інформаційне забезпечення:

- 1) планові джерела інформації – нормативні матеріали, перспективні, поточні та оперативні плани, плани-графіки виробництва, кошториси, цінники, проектні завдання, дані, одержані в маркетингових дослідженнях;
- 2) облікові джерела інформації – дані документів бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також дані фінансової звітності (місячної, квартальної, річної, статистичної звітності);
- 3) Позаоблікові джерела інформації – матеріали обстежень, перевірок, розпоряджень, постанов, договори, угоди, рішення арбітражу та судових органів, рекламації, різноманітна технічна і технологічна документація та інша інформація не облікового і непланового характеру [28].

Планові джерела інформації – це сукупність даних про склад запланованого об'єкта і тенденцію його розвитку. Така інформаційна база має відображення в оперативних, змінних і перспективних завданнях, а також у довготермінових прогнозах розвитку підприємств, об'єднань і галузей промисловості [49].

Головне місце в економічному аналізі займають облікові джерела інформації, які дають можливість характеризувати поточну ситуацію, здійснювати контроль за всіма параметрами господарювання, визначати найбільш доцільні напрями розвитку підприємства і створення обґрунтованої системи управління.

Позаоблікові джерела мають позасистемний характер. Їх призначення полягає у тому, щоб доповнити недостатні дані для проведення аналізу. Потреба в них виникає, як правило, за необхідності поглиблення економічного аналізу і визначення конкретних причин зміни досліджуваних показників [49].

Головною інформаційною базою для аналізу власного капіталу підприємства є фінансова звітність, а саме:

- Звіт про власний капітал для аналізу динаміки власного капіталу та його структури;
- Звіт про фінансовий стан (Баланс), а саме I розділ пасиву, та інші пов'язані статті для цілей коефіцієнтного та факторного аналізу;
- Звіт про фінансові результати, а саме інформація I, II та IV розділів для цілей коефіцієнтного та факторного аналізу, а також визначення прибутковості акцій (для акціонерних товариств).

Виділяються основні якісні характеристики, які підвищують корисність інформації у фінансовій звітності в цілях економічного аналізу:

- доречність – може вплинути на рішення, що приймаються користувачами, якщо вона має прогнозу цінність, і звітність повинна також бути істотною, тобто пропуск або неправильне відображення якої можуть вплинути на рішення, що приймаються користувачами на основі фінансової інформації;
- правдиве представлення – дає уявлення про економічні явища в словах і цифрах, та забезпечує правдиве висвітлення економічних явищ, для відображення яких дана інформація призначена, тобто інформація повинна бути повною, нейтральною і не містити помилок;
- порівнянність – дозволяє виявляти і розуміти подібності та відмінності між об'єктами, а саме інформація може бути порівняна з аналогічною інформацією інших підприємств за інший період або на іншу дату;
- верифікованість – дає правдиве уявлення про те економічне явище, для відображення якого вона призначена;
- своєчасність – наявність доступної інформації у осіб, що приймають рішення, в той час, коли вона може вплинути на прийняті ними рішення.
- зрозумілість – класифікація, систематизація та представлення інформації роблять її зрозумілою, чіткою і лаконічною [36].

Головними користувачами результатів економічного аналізу діяльності підприємства, зокрема аналізу власного капіталу, є в першу чергу інвестори, а

також менеджмент підприємства. Загалом, різниці в інформаційному забезпеченні аналізу власного капіталу для керівництва та інвесторів майже немає. Різниця полягає лиш у тому, що інвестори в своєму аналізі зазвичай користуються загальнодоступною інформацією, наприклад, фінансовою звітністю, а в розпорядженні керівництва є додаткові внутрішні джерела інформації – детальні облікові дані та управлінська інформація. Однак, у випадках здійснення угод приєднання та поглинання, зазвичай інвестор звертається до компаній, які надають відповідні професійні послуги. В процесі свого аналізу такі компанії запитують доступ до внутрішніх документів підприємства, яке хочуть придбати, аби уникнути можливості виникнення неочікуваних ризиків для потенційного інвестора як одразу після укладення угоди, так і в ближчому майбутньому, а також справедливо оцінити вартість угоди.

Економічний аналіз діяльності підприємства для внутрішніх користувачів проводиться з метою оцінки ефективності використання власного капіталу, а для зовнішніх – оцінки ризиків інвестування та співробітництва з таким підприємством.

Однак, окрім якісної інформаційної бази, для ефективності економічного аналізу необхідна чітка організація даного процесу. Організація економічного аналізу включає:

- виділення суб'єктів і об'єктів аналізу;
- вибір організаційних форм його проведення залежно від організаційної структури управління на підприємстві та розподіл обов'язків між окремими працівниками;
- складання програми або плану проведення аналізу;
- інформаційне та методичне забезпечення аналізу;
- аналітична обробка даних;
- оформлення результатів аналізу;
- узагальнення результатів аналізу, подання висновків і пропозицій [38].

Організація аналітичної роботи на підприємстві може відбуватися централізованою та децентралізованою формами.

Централізованій формі організації економічного аналізу характерна концентрація аналітичної роботи у спеціальному структурному підрозділі в системі управління виробництвом. При такій організаційній системі досягається єдність методологічного забезпечення аналізу, чіткий розподіл праці аналітиків, можливість застосування потужної обчислювальної техніки тощо. Однак вона має і суттєві недоліки: відірваність аналітичного процесу від процесу управління і менеджменту, для аналізу використовують консолідовані звітні форми, що зумовлюють необхідність організації збору додаткової інформації та розрахунків, а це потребує розробки спеціальних програм досліджень, додаткових затрат ресурсів [38].

Децентралізована форма організації передбачає, що економічним аналізом займаються всі структурні підрозділи з питань, які входять до їх компетенції, виходячи з розмежування прав та обов'язків між ними, передбачених відповідними нормативними документами. За такої організації аналітичний процес максимально наближений до управлінського, є його окремим етапом, значно зменшується обсяг обробки економічної інформації. При даній системі значно підвищується оперативність виконання аналітичних робіт. Недолік системи полягає у складності забезпечення єдиного методологічного управління аналітичним процесом [39].

Специфіка організації аналітичного процесу потребує жорсткої регламентації, яка повинна відображатися в регламентних документах, якими можуть бути: положення про відділ, управління, посадові інструкції, стандарти, графіки, інструкції, програми, регламенти робочого дня тощо.

При проведенні аналізу виділяють наступні етапи:

- 1) попередній етап – на даній стадії здійснюється вибір об'єкта дослідження, вивчаються матеріали попередніх аналітичних досліджень та інших перевірок, визначаються мета і напрям використання результатів аналізу,

розробляються програма, календарний план та розподіляються функції серед виконавців, визначаються джерела інформації, розробляються макети аналітичних таблиць, графіків, схем і методичні вказівки щодо їх складання, розрахунку впливу окремих факторів;

- 2) основний етап передбачає збір, відбір, класифікацію джерел інформації, перевірку їх доброякісності, створення допоміжної інформації, попереднє ознайомлення з показниками, складання аналітичних таблиць та аналітичну їх обробку, розрахунок впливу факторів, визначення кола взаємодіючих факторів, їх взаємозв'язку та взаємозалежності, встановлення та обрахування резервів підвищення ефективності виробництва;
- 3) заключний етап – дається узагальнююча оцінка діяльності, узагальнюються та оформляються результати аналізу, підраховуються зведені резерви виробництва, розробляються пропозиції щодо їх використання, видаються розпорядчі акти за результатами аналізу, проводяться обговорення їх у колективі та здійснюється контроль за виконанням вимог розпорядчих документів.

Отже, інформаційна база економічного аналізу повинна забезпечувати зацікавлених осіб даними про стан аналізованих об'єктів, їх динаміку, функціонування тощо. Інформаційна база може використовуватися як основа для прогнозування майбутнього фінансового стану та результатів діяльності. Проведення економічного аналізу потребує правильної організації аналітичної роботи, а саме упорядкування, налагодження координації та погодження її здійснення для попередження дублювання, внесення єдності в роботу. Загалом, організація аналізу повинна забезпечувати ефективність усіх стадій аналітичної роботи, враховувати всі можливі зміни, що можуть відбутися, та сприяти у виборі найефективнішого, найбільш пріоритетного рішення, яке б відповідало цілям і стратегії розвитку підприємства.

3.2 Коефіцієнтний та факторний аналіз власного капіталу підприємства

Коефіцієнтний аналіз спрямований на розрахунок відносин даних звітності, визначення взаємозв'язків показників, які характеризують окремі аспекти фінансової діяльності підприємства. Даний вид аналізу використовується різними групами користувачів: менеджерами, аналітиками, акціонерами, інвесторами, кредиторами тощо.

Для аналізу діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод» були обрані наступні коефіцієнти:

- 1) коефіцієнт автономії характеризує частку власного капіталу у загальній вартості усіх пасивів. Вважається, чим вищий рівень показника, тим більш фінансово стійким є підприємство. Рекомендовані межі 0,5-1,0.
- 2) Коефіцієнт фінансового ризику характеризує, скільки позикових коштів підприємство залучило на 1 грн. власного капіталу. Чим більше його значення, тим більший фінансовий ризик. Рекомендоване значення менше 1,0.
- 3) Коефіцієнт страхування бізнесу показує, скільки коштів резервного капіталу припадає на 1 грн. всього капіталу підприємства. Рекомендоване значення більше 0,2.
- 4) Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує частку власного капіталу, вкладеного в оборотні активи, та показує збільшення ступеня мобільності власного капіталу, а саме ту його частину, що перебуває в обігу і забезпечує необхідну гнучкість у використанні коштів. Рекомендоване значення більше 0,1.
- 5) Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами характеризує частку оборотних активів, які сформовані за рахунок власних фінансових ресурсів. Цей показник характеризує здатність підприємства самостійно фінансувати свою поточну діяльність. Рекомендоване значення більше 0,1.

- б) Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами характеризує рівень достатності власних оборотних коштів для формування запасів, і зростання показника свідчить про покращення діяльності. Рекомендоване значення більше 0,1 [27].

Для аналізу були обрані саме наведені вище показники, оскільки вони відображають різні аспекти структури активів і пасивів балансу, і зокрема власного капіталу. Коефіцієнти фінансової стійкості ПрАТ «Обухівський молокозавод» наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Показник	Формула розрахунку	2017	2018	2019	2020	Відносне відхилення базисне
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	0.89	0.89	0.88	0.89	0.99
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	0.09	0.09	0.11	0.09	1.03
Коефіцієнт страхування бізнесу	$\frac{\text{Резервний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	0.06	0.05	0.05	0.05	0.93
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	0.42	0.26	0.30	0.39	0.94
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$	0.78	0.69	0.68	0.75	0.97
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Запаси}}$	1.62	1.17	1.48	2.86	1.77

Джерело: розроблено автором.

Коефіцієнт автономії у 2020 році склав 0,89, що свідчить про те, що підприємство має 89% власного капіталу у всіх пасивах. Аналіз свідчить, що протягом досліджуваного періоду показник майже не зазнав змін, і загалом спостерігається доволі високий рівень фінансової незалежності.

У 2020 році значення коефіцієнта фінансового ризику становило 0,09, тобто на 1 грн власного капіталу підприємство залучило 0,09 грн позикових коштів. Загалом значення показника протягом досліджуваного періоду майже не змінювалося, і рівень фінансового ризику є низьким.

Протягом досліджуваного періоду спостерігався незначний спад значення коефіцієнта страхування бізнесу, однак загалом значення показника було стабільним на рівні 0,05, що свідчить про недостатність резервного капіталу для страхування бізнесу.

Аналіз свідчить про спадання значення коефіцієнта маневреності власного капіталу у 2017-2018 рр. з 0,42 до 0,26, однак до 2020 року значення показника збільшилося і досягнуло значення 0,39, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування як оборотних активів, так і частини необоротних.

Значення коефіцієнта забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами майже не змінювалося протягом досліджуваного періоду, і станом на 2020 рік частка оборотних активів, які сформовані за рахунок власних ресурсів, становила 75%, що свідчить про високий рівень фінансування діяльності за рахунок власних коштів.

В 2020 році у порівнянні з 2017 коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами збільшився у 1,77 рази (з 1,62 до 2,86), та свідчить про те, що ПрАТ "Обухівський молокозавод" вистачає власних оборотних коштів для формування запасів.

Однак, дослідження лише коефіцієнтів не є достатнім для повного аналізу фінансової стійкості підприємства. Для повноти інформації необхідно проаналізувати взаємозв'язки факторів, які спричиняють вплив на ефективність управління власним капіталом.

Метою факторного аналізу є визначення впливу фактора або взаємодії ряду факторів у зміні результуючої змінної. Основним завданням факторного аналізу є побудова моделі, яка визначається шляхом логічного аналізу.

Взаємозв'язок і вплив факторів один на одного досліджується у факторному аналізі. Детермінований факторний аналіз проводиться у наступній послідовності:

- 1) визначається економічно обґрунтована детермінована факторна модель;
- 2) обирається прийом аналізу;
- 3) реалізуються рахункові процедури;
- 4) формулюються висновки [40].

Для факторного аналізу рентабельності власного капіталу варто використати двофакторну модель «DuPont» – це добуток коефіцієнта рентабельності сукупних активів і коефіцієнта фінансової залежності. Шляхом розкладання коефіцієнтів, рентабельність власного капіталу визначається як добуток наступних елементів:

- частки чистого прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (X_1);
- співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до прибутку від реалізації продукції (X_2);
- рентабельності від реалізації продукції (X_3);
- оборотності активів (X_4);
- показника фінансової залежності (X_5) [41].

Формула рентабельності власного капіталу має наступний вигляд:

$$P_{BK} = \frac{ЧП}{ЕВТ} * \frac{ЕВТ}{ЕВІТ} * \frac{ЕВІТ}{ЧД} * \frac{ЧД}{А} * \frac{А}{ВК} = X_1 * X_2 * X_3 * X_4 * X_5 \quad (3.1)$$

де P_{BK} – рентабельність власного капіталу;

$ВК$ – власний капітал;

$А$ – активи;

$ЧД$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$ЕВТ$ – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;

$ЕВІТ$ – валовий прибуток за мінусом адміністративних витрат і витрат на збут (прибуток від реалізації продукції).

Вихідні дані для розрахунку розглянутих вище факторів на рівень рентабельності власного капіталу наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Дані для факторного аналізу ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2017-2020 рр.

Показник	2017	2020	Абсолютне відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	237295	252759	15464
Власний капітал	57372	88153	30781
Активи	64269	99478	35209
Прибуток від звичайної діяльності	10339	12367	2028
Прибуток від реалізації продукції	11816	8885	-2931
Чистий прибуток	8478	10132	1654
Частка чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	0.82	0.82	0.00
Співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до прибутку від реалізації продукції	0.88	1.39	0.52
Рентабельність від реалізації продукції	0.05	0.04	-0.01
Оборотність активів	3.69	2.54	-1.15
Фінансова залежність	1.12	1.13	0.01
Рентабельність власного капіталу, %	14.78%	11.49%	-3.28%

Джерело: розроблено автором.

Формули розрахунку приросту результативного показника рентабельності власного капіталу за рахунок кожного з п'ятьох факторів при використанні методу ланцюгових підстановок наведено нижче:

$$\begin{aligned}
 \Delta \text{РВК}_{X_1} &= X_{11} * X_{20} * X_{30} * X_{40} * X_{50} - X_{10} * X_{20} * X_{30} * X_{40} * X_{50} \\
 \Delta \text{РВК}_{X_2} &= X_{11} * X_{21} * X_{30} * X_{40} * X_{50} - X_{11} * X_{20} * X_{30} * X_{40} * X_{50} \\
 \Delta \text{РВК}_{X_3} &= X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{40} * X_{50} - X_{11} * X_{21} * X_{30} * X_{40} * X_{50} \\
 \Delta \text{РВК}_{X_4} &= X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{41} * X_{50} - X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{40} * X_{50}
 \end{aligned}
 \tag{3.2}$$

$$\Delta PVK_{X5} = X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{41} * X_{51} - X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{41} * X_{50}$$

Похідною формою методу ланцюгових підстановок є метод абсолютних різниць, формули якого наведено нижче:

$$\begin{aligned} \Delta PVK_{X1} &= \Delta X_1 * X_{20} * X_{30} * X_{40} * X_{50} \\ \Delta PVK_{X2} &= X_{11} * \Delta X_2 * X_{30} * X_{40} * X_{50} \\ \Delta PVK_{X3} &= X_{11} * X_{21} * \Delta X_3 * X_{40} * X_{50} \\ \Delta PVK_{X4} &= X_{11} * X_{21} * X_{31} * \Delta X_4 * X_{50} \\ \Delta PVK_{X5} &= X_{11} * X_{21} * X_{31} * X_{41} * \Delta X_5 \end{aligned} \quad (3.3)$$

Порівняння результатів розкладання абсолютного приросту рентабельності власного капіталу за факторами методом ланцюгових підстановок і методом абсолютних різниць наведено в табл.

Таблиця 3.3

Порівняльний аналіз результатів розкладення загального приросту рівня рентабельності за факторами за допомогою двох методів ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2017-2020 рр.

Показник	Метод абсолютних різниць	Метод ланцюгових підстановок
Зміна рівня рентабельності власного капіталу за рахунок змін:	-3.28%	-3.28%
– частка чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	-0.0001	-0.0001
– співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до прибутку від реалізації продукції	0.0872	0.0872
– рентабельність від реалізації продукції	-0.0691	-0.0691
– оборотність активів	-0.0517	-0.0517
– фінансова залежність	0.0008	0.0008

Джерело: розроблено автором.

Результати розраховані за двома наведеними вище методами є однаковими. Аналіз рівня рентабельності власного капіталу свідчить, що у 2020

році він становив 11,49 %, і порівняно з 2017 роком зменшився на 3,28 п.п. Вплив досліджуваних факторів був наступним:

- збільшився на 0,09 п.п. за рахунок зміни співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до прибутку від реалізації продукції;
- зменшився на 0.07 п.п. через зміну рентабельності від реалізації продукції;
- зміна оборотності активів також призвела до зменшення рівня рентабельності власного капіталу на 0.05 п.п.;
- зміна показника фінансової залежності та частки чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування майже не мала впливу.

Отже, на основі даних фінансової звітності ПрАТ «Обухівський молокозавод» було проведено коефіцієнтний та факторний аналіз показників власного капіталу. Коефіцієнтний аналіз свідчить, що підприємство має достатню фінансову незалежність та спроможне забезпечити власні потреби в оборотних коштах. Коефіцієнт страхування бізнесу знаходився на відносно низькому рівні, однак підприємство за досліджуваний період щороку демонструвало позитивний чистий фінансовий результат та на кінець періоду має нерозподілений прибуток у сумі вдвічі більшій, ніж сума резервного капіталу. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу, проведений за двома методами, свідчить про зменшення даного показника, що зумовлено синергетичним ефектом факторів аналізу.

3.3 Використання результатів аналізу в підвищенні ефективності управління власним капіталом підприємства

Управління власним капіталом – це система узгодження елементів, завдань, принципів, які мають на меті регулювання процесу розробки та реалізації управлінських рішень щодо руху власного капіталу в заданих рамках.

Дієвим інструментом для вирішення проблеми підвищення ефективності управління власним капіталом є економічний аналіз, однак для цього необхідно вміти правильно інтерпретувати його результати. Управління власним капіталом є одним із системних завдань керівництва будь-якого підприємства, яке має вирішальне значення у прийнятті управлінських рішень та розробці планів та стратегій щодо діяльності та розвитку підприємства.

Аналіз власного капіталу дає можливість користувачам інформації:

- оцінити обсяг, динаміку і структуру власного капіталу;
- оцінити достатність та обґрунтування потреби у власних фінансових ресурсах;
- проаналізувати процес формування і змін окремих складових власного капіталу;
- проаналізувати показники ефективності використання власного капіталу;
- охарактеризувати якісні параметри цінних паперів власної емісії;
- знайти нові напрямки зростання капіталу, підвищити рівень капіталовіддачі, зміцнення фінансової стійкості підприємства та оптимізації дивідендної політики.

Доволі часто при аналізі власного капіталу на основі фінансової звітності, оцінюють його загальний обсяг та динаміку, а також відповідність темпів зміни власного капіталу темпам зміни активів, обсягу реалізованої продукції підприємства і чистого прибутку підприємства. Перевищення темпів зростання власного капіталу над темпом зростання активів є ознакою покращення фінансової незалежності підприємства, а темпів збільшення обсягу реалізації і чистого прибутку над темпами збільшення власного капіталу є свідченням підвищення ефективності основної діяльності.

Оскільки в економічному аналізі власного капіталу зацікавлені перш за все інвестори, підприємство повинне використовувати результати аналізу саме на даних користувачів інформації задля покращення іміджу підприємства та сприяти залученню коштів до підприємства.

Спираючись на дані економічного аналізу діяльності ПрАТ «Обухівський молокозавод», доцільними будуть наступні кроки:

- 1) оскільки фінансова незалежність підприємства знаходиться на достатньому рівні протягом досліджуваних періодів і не має коливань з одночасним низьким фінансовим ризиком, підприємству необхідно продовжувати свою політику щодо управління позиковим капіталом, та надалі підтримувати платіжну дисципліну і дотримуватися відповідних термінів погашення;
- 2) коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коливався, але протягом дослідженого періоду набував значно вищого значення, порівняно із нормативним, що свідчить про частково неефективну політику управління запасами та необхідність її перегляду;
- 3) значення коефіцієнта оборотності активів свідчить про те, що підприємству необхідно вживати заходів щодо збільшення чистого доходу. Підприємство може досягати даної мети шляхом впровадження різноманітних маркетингових заходів, більш ефективного використання вторинної продукції, активнішого завоювання ринку, роботою над конкурентоздатністю продукції тощо;
- 4) зменшення показника рентабельності реалізованої продукції негативно впливає на рентабельність власного капіталу, його необхідно покращити шляхом оптимізації адміністративних та збутових витрат.

Таким чином, комплекс дій наведений вище допоможе підприємству підтримувати фінансову незалежність і стійкість, та забезпечить зростання рентабельності власного капіталу.

Щодо використання результатів економічного аналізу в управлінні капіталом підприємства з позиції структури фінансування, виникають питання щодо визначення оптимальної структури капіталу підприємства з метою максимізації результатів діяльності та мінімізації потенційних ризиків. Однією з дилем, яка постає перед керівництвом підприємства при виборі структури

фінансування – це вибір між фінансовою незалежністю та дохідністю, і знаходження оптимального співвідношення між даними принципами. Зазвичай вартість залучення позикового капіталу є меншою, ніж власного, за рахунок чого позикові кошти є більш привабливими з точки зору вартості та прибутковості. Однак, занадто велика частка позикових коштів зменшує рівень фінансової стійкості, що несе за собою потенційні ризики.

Однак, при цьому слід враховувати, що висока і стійка частка власного капіталу водночас може бути наслідком небажання або невміння використовувати банківські кредити. Цей факт може призводити до обмеження можливостей розвитку підприємства. Збільшення частки позичених засобів за певних умов може впливати на підвищення рентабельності власного капіталу.

Для кращого використання аналізу власного капіталу, слід звертати уваги на склад власного капіталу і зміни, що відбулися в ньому протягом аналізованого періоду. Значення кожного елемента власного капіталу необхідно оцінити за показниками питомої ваги до підсумку капіталу та у валюті балансу, а також визначити їх динаміку за звітний період.

Особливу увагу в процесі аналізу складових власного капіталу слід приділити статутному капіталу, оскільки саме власні фінансові ресурси є гарантією захищеності прав власників підприємства. Доцільно проаналізувати тенденції у зміні суми статутного капіталу за попередні періоди, а також виявити, які фактори вплинули на її формування [42].

Оптимальна структура капіталу на сьогодні є дискусійним та обговорюваним питанням серед фінансових менеджерів та іншого управлінського персоналу. Різноманітність підходів щодо визначення цієї «золотої середини», а також кожного підприємства у відповідній галузі, спричиняє відсутність єдиної відповіді на дане питання. Однак, визначення максимально наближеного ефективного співвідношення можливе.

Процес пошуку та вибору належної структури фінансування можна об'єднати у такі загальні етапи:

- 1) первинний аналіз капіталу підприємства, динаміки його структури та відповідних фінансових коефіцієнтів.
- 2) аналіз факторів впливу на структуру капіталу;
- 3) знаходження оптимальних варіантів структури капіталу з максимізацією рівня фінансової рентабельності та доходності;
- 4) мінімізація сукупної вартості власного та залученого джерел фінансування;
- 5) зведення до мінімуму фінансових ризиків, що мають вплив на структуру капіталу;
- б) формування показника цільової структури капіталу [43].

Існує також ряд факторів, які впливають на формування структури капіталу та подальшу ефективність управління капіталом. Даними факторами є:

- специфіка галузі, в якій функціонує підприємство;
- стадія життєвого циклу підприємства;
- стан та особливості виробничого процесу на підприємстві;
- кон'юнктура ринків;
- рівень доходності від операційної діяльності та рентабельність активів;
- очікування інвесторів та кредиторів;
- податкове навантаження;
- відкритість джерел фінансування та залучення капіталу;
- ступінь концентрації власного капіталу [44].

Отже, управління підприємством повинно ґрунтуватися на процесах ефективного функціонування власного капіталу та забезпечення прибутковості підприємства. Ефективність діяльності підприємства значно залежить від розвитку та вдосконалення системи управління власним капіталом, адже саме власний капітал є необхідним атрибутом діяльності підприємства, від моменту створення підприємства до його ліквідації чи реорганізації.

ВИСНОВКИ

1) Власний капітал – це основа для початку та здійснення господарської діяльності підприємства. Проблему сутності поняття «капітал» вчені намагалися вирішити протягом багатьох століть, однак зважаючи на комплексність даної категорії, трактували його по-різному. Фундаментом формування активів підприємства виступає саме власний капітал, головним завданням якого є гарантування підприємству фінансової незалежності. Оптимізація ефективності управління та, зокрема, бухгалтерського обліку власного капіталу, безпосередньо впливає на розвиток як окремого підприємства, так і країни загалом, та виступає важливим аспектом у забезпеченні результативності функціонування підприємств.

2) Специфіка процесу формування та внесення змін до власного капіталу, з економічної та правової точки зору, а також їх аналізу, дають можливість визначити оптимальну структуру власного капіталу підприємства, та найбільш ефективні напрямки його використання. Використання власного капіталу характеризується меншим фінансовим ризиком та потенційним збільшенням фінансової стійкості підприємства, що в свою чергу забезпечує більше можливостей генерування прибутку.

3) Бухгалтерський облік власного капіталу регулюється значною кількістю нормативно-правових актів. Зміни та доповнення чинного законодавства України протягом останніх років позитивно вплинуть на перехід України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що, в свою чергу, дасть поштовх для кращого відображення власного капіталу в обліку та звітності. Такі зміни необхідні для зрозумілості та корисності даної інформації вітчизняним та іноземним користувачам, та гармонізації чинних НП(С)БО із МСБО. Кожному підприємству необхідно враховувати, як конкретні нормативно-правові акти можуть впливати на діяльність підприємства залежно від його організаційно-правової форми, та вміти їх застосовувати.

4) Методологія обліку власного капіталу передбачає застосування методичних прийомів бухгалтерського обліку, які впливають на ефективність системи бухгалтерського обліку підприємства. Бухгалтерський облік власного капіталу ведеться згідно з складовими елементами та статтями Плану рахунків. Складові власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм можуть відрізнятися в деяких аспектах, однак загальні принципи методики їх обліку є майже ідентичними.

5) Організація бухгалтерського обліку та звітності власного капіталу передбачає комплексний підхід з вибору релевантної для конкретного підприємства організаційної структури бухгалтерської служби, розробки облікової політики, налагодження та контролю системи документообігу, налаштування облікових процесів. Головними особливостями організації бухгалтерського обліку та звітності власного капіталу є специфічні види первинних документів та особливості заповнення форми Звіту про власний капітал. Дотримання основних принципів організації бухгалтерського обліку власного капіталу дозволить ефективно виконувати основні його завдання: своєчасне, повне, та безперервне відображення господарських операцій та формування фінансової звітності.

6) Концептуальних відмінностей щодо трактування поняття власного капіталу, визначення його складових елементів, обліку операцій з власним капіталом та подання фінансової звітності в частині власного капіталу між НП(С)БО та МСФЗ немає. Існують лише певні особливості, що стосуються розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності та примітках до неї. НП(С)БО чітко затверджують форми звітності, в той час як МСФЗ регламентує лише мінімальний перелік статей, які мають бути наведені у формах звітності, та перелік необхідних розкриттів.

7) Процес економічного аналізу власного капіталу підприємства потребує правильної поетапної організації аналітичної роботи, налагодження та координації її здійснення. Організація аналізу повинна враховувати цілі та стратегію розвитку підприємства, та ґрунтуватися на якісному інформаційному

забезпеченні. Інформаційна база економічного аналізу власного капіталу повинна забезпечувати зацікавлених осіб доречними, своєчасними та повними даними про стан аналізованих об'єктів, їх динаміку, функціонування тощо.

8) На основі даних фінансової звітності ПрАТ «Обухівський молокозавод» було проведено коефіцієнтний та факторний аналіз показників власного капіталу. Коефіцієнтний аналіз свідчить, що підприємство має достатню фінансову незалежність та спроможне забезпечити власні потреби в оборотних коштах. Коефіцієнт страхування бізнесу знаходився на відносно низькому рівні, однак підприємство за досліджуваний період щороку демонструвало позитивний чистий фінансовий результат та на кінець періоду має нерозподілений прибуток у сумі вдвічі більшій, ніж сума резервного капіталу. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу, проведений за двома методами, свідчить про зменшення даного показника, що зумовлено синергетичним ефектом факторів аналізу.

9) Управління власним капіталом є одним із головних завдань керівництва, що має на меті оптимізацію структури капіталу з мінімальною вартістю залучення та максимальною віддачею. Саме економічний аналіз та його результати слугують базою, на основі якої відбувається прийняття управлінських рішень. Розробка планів та стратегій щодо діяльності та розвитку підприємства повинна бути направлена на вдосконалення системи управління власним капіталом, адже саме власний капітал є фундаментом для початку та підтримання функціонування підприємства, важливим показником ефективності його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Конституція України від 28.06.1996 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
- 2) Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 3) Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 4) Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- 5) Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України:[сайт]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
- 6) Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-14 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України:[сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
- 7) Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018. №2275-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
- 8) Про цінні папери та фондовий ринок з редакцією та доповненнями від 01.01.19 Закон України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

- 9) Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013
- 10) Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007.
- 11) Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. – 01.01.12 – Режим доступу до ресурсу: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf.
- 12) Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
- 13) Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_029
- 14) Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
- 15) Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 16) Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
- 17) Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 "Про об'єднання підприємств" [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства

- фінансів України від 07.07.1999 № 163 – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.
- 18) Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>
- 19) Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05 1995 № 88 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95/>
- 20) Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія [Текст]: [Підручник] / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
- 21) Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.global&national.in.ua>
- 22) Бугай О. Особливості використання сучасних інформаційних технологій в обліку власного капіталу підприємства / О. Бугай // Облік, аналіз та аудит: еволюція, сучасний стан та перспективи розвитку: збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Київ, 9 грудня 2014 р. — К.: КНЕУ, 2014. — С. 343—345.
- 23) Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / під заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.
- 24) Варічева Р.В. Звіт про власний капітал як джерело аудиту операцій з руху власного капіталу. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2010. Вип. 2 (17). С. 37—43.
- 25) Воськало В.І., Воськало Н.М. Відображення власного капіталу у фінансовій звітності підприємств різних організаційно-правових форм. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.3. С. 203—209.

- 26) Гавриленко В.В. Про зміст і нормативні правові аспекти обліку власного капіталу / В.В. Гавриленко // Реформування системи бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: – Донецьк: ДонНТУ, 2010. с. 42 – 45.
- 27) Головка В.І. Економічний аналіз: [лабораторний практикум для студентів економічних спеціальностей] / Укладачі В. І. Головка, І.А. Дерун. – Харків, Видавець Савчук О.О., 2014. – 100 с.
- 28) Головка В. І. Економічний аналіз. Видавець Савчук О.О. – Практикум. Головка Віктор Іванович / Дерун Іван Анатолійович. – 2015.
- 29) Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал [Електронний ресурс] / Т.О. Гуренко. – Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/>
- 30) Дорош Н.І. Проблеми обліку власного капіталу України в умовах ринкової економіки. Регіональна економіка та управління. 2014. 2(02). Частина 1. С. 25–27. – Режим доступу: [http://siae.zp.ua/images/journal/2\(02\)/07.pdf](http://siae.zp.ua/images/journal/2(02)/07.pdf).
- 31) Дорош Н.І., Сніжко В.В. Облік власного капіталу в контексті національних та міжнародних стандартів. «Молодий вчений» № 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/2/128.pdf>
- 32) Дорошенко А.П., Дорошенко О.О., Гуркаєва К.М. Теоретико-методичні підходи до обґрунтування методів оптимізації структури капіталу підприємств. Електронне наукове видання «Ефективна економіка». 2018. № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6170>.
- 33) Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: Навч. посіб. — К.: НУХТ, 2012. — 335 с.
- 34) Камінська Т.Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т.Г. Камінська. – Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. - № 2 (20). – с. 230 – 245.

- 35) Каратнюк В.М. Особливості обліку операцій з власним капіталом. Forum EFBM 2.0 2021. С. 27-30
- 36) Квасницька Р.С. Управління капіталом підприємства через призму еволюції його визначення та змісту як економічної категорії / Р.С. Квасницька // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк : ДонНТУ. - 2003. – № 56. – С. 223-229.
- 37) Коблянська О. І. Фінансовий облік : навч. посіб. / О. І. Коблянська. - 2-ге вид., виправл. і доповн. - К. : Знання, 2007. - 471 с.
- 38) Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : [навч. посіб.] -. К.: Знання, 2008.- 639 с.
- 39) Любар О.О., Болахівська В.В., Сімаков О.О. Власний капітал та його вплив на розвиток вітчизняної науки Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет, 2019. Випуск 20. С. 693-700.
- 40) Любка О.В., Шмельова М.О. Діагностика фінансової діяльності і прогнозування перспектив розвитку бізнесу на основі багатофакторної моделі рентабельності. Електронне наукове видання «Ефективна економіка». 2018. № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6170>
- 41) Мардус Н.Ю., Брік С.В. Аспекти організації обліку і фінансової звітності [Електронний ресурс] // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 9(6). - С. 219-222. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9\(6\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9(6)_51)
- 42) Мулик Т.О. Відображення інформації про власний капітал у звітності господарюючих суб'єктів [Електронний ресурс] // Агросвіт. - 2020. - № 19-20. - С. 51-60. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/19-20_2020/9.pdf
- 43) Назарова І. Сутність та структуризація власного капіталу для потреб обліку Вісника Тернопільського національного економічного університету.

- Вісник Тернопільського національного економічного університету №3, 2017 р. С. 117-126.
- 44) Пуцентейло П. Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства [Електронний ресурс] // Сталий розвиток економіки. - 2015. - № 1. - С. 168-174. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_1_27
- 45) Сілакова Г.В., Петухова О.М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. Національна економіка. Інтелект XXI №3, 2018 р. С. 101-105.
- 46) Сініцин О.О. Характеристика методів регулювання та оптимізації структури капіталу корпорації. Електронне наукове видання «Ефективна економіка» №4, 2014. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2927>.
- 47) Шарманська С. О. Елективні методи і моделі інструментарію економічної аналітики - В.М. Шарманська, С.О. Шарманська, І.В. Головка, В.І. Головка / С. О. Шарманська, О. Л. Михальська, І. В. Головка. – Київ: Фенікс, 2016. – 527 с.
- 48) Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку / Швець В. Г. – К. : Знання, 2015. – 572 с.
- 49) Шурпенкова Р.К. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник/ Р.К.Шурпенкова,І.І. Демко .- К.: УБС НБУ, 2011.- 287 с.
- 50) Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. Приазовський економічний вісник. Економічна теорія та історія економічної думки. Класичний приватний університет, 2019. Вип. 3 (14). С. 284-289.
- 51) Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 52) Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2020 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.obmol.com.ua/cikave30.php>

- 53) Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2019 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.obmol.com.ua/cikave27.php>
- 54) Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2018 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.obmol.com.ua/cikave21.php>
- 55) Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2017 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.obmol.com.ua/cikave21.php>
- 56) Baumol W.J. Business behavior, value and growth / W.J. Baumol. - Harcourt: Brace and World - 2017.
- 57) Brealey, Richard A. Principles of corporate finance – 10th ed. New York, McGraw-Hill/Irwin, 2011. 969 с.
- 58) Damodaran A. Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of any Asset, University Edition, 3rd Edition / A. Damodaran - New Jersey: John Wiley & Sons - 2017.
- 59) Helfert, E. A. (2001). financial analysis-tools and techniques, McGraw-Hill, United States, 107-129. – Режим доступу до ресурсу: <http://alqashi.com/book/book17.pdf>
- 60) Higgins Robert C. Analysis for financial management / Robert C. Higgins. - 10th ed., McGraw-Hill - 2018.
- 61) Lewis, R., & Pendrill, D. (2004). Advanced Financial Accounting, seventh edition, 4-5, 96, 154, 547. – Режим доступу до ресурсу: http://ek-sk.com/files/Kontabiliteti_financiar_avancuar.pdf
- 62) Merton R. C. Finance / R. C. Merton, Z. Bodie., 2000. – 592 с.
- 63) Nobanee H. The impact of free cash flow, equity concentration and agency costs on firm`s profitability [Електронний ресурс] / H. Nobanee, J. Abraham // Investment management and financial innovations. - 2017. - Vol. 14, № 2. - С. 19-26. - Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/imfi_2017_14_2_4

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Погляди на поняття «капітал» у ретроспективі економічних відносин

Економічна школа	Представник	Визначення капіталу
Античність	Аристотель (384-322 рр. до н.е.)	Джерело накопичення багатства.
Меркантилісти	Т. Ман (1571-1641)	Абсолютна форма багатства.
Фізіократи	Ф. Кене	Сума грошей, авансована у виробництво.
Класична економічна школа	У. Петі (1623-1687)	Грошова вартість.
	А. Сміт (1723-1790), Д. Рікардо (1772-1823)	Капітал як накопичений запас (частина багатства), необхідний для подальшого виробництва з метою отримання прибутку.
	Ж.Б. Сей (1767-1832)	Фактор, що створює вартість.
	Н.Г. Чернишевський (1828-1889)	Матеріальні цінності, спрямовані на виробництво.
Марксизм	К. Маркс (1818-1883)	Капітал – це само зростаюча вартість у власності роботодавця; це сутність, що проявляється в русі, у взаємодії уречевлених засобів виробництва з живою працею.
Новітня школа	І. Шумпетер (кінець ХІХ-поч. ХХ ст.)	Визначав капітал як «фонд купівельної сили», за рахунок якого придбаються засоби виробництва з метою якісного розвитку суспільства.
Австрійська школа	Е. Бем-Баверк (1851-1919)	Засоби існування, що авансуються робочим.
	К. Менгер (1840-1921)	Економічні блага, що спрямовані на майбутнє, беруть участь у виробництві і є джерелом доходу.
Неокласична школа	А. Маршал (1842-1924)	Призначений для торгівельно-промислових цілей і є фактором виробництва. Розглядав капітал на макро- (капіталом є вся сукупність засобів виробництва, забезпечена ресурсами праці та землі) та мікрорівнях (капітал – це частина багатства власника, яка може бути ним використана для отримання доходу).
	П. Самуельсон (1915)	Ресурс довготривалого користування, створений з метою виробництва.
	І. Фішер (кінець ХІХ-ХХ ст.)	Капітал як запас багатства у певний час, як здатність багатства і власності приносити їх власнику постійний дохід у вигляді «потоків послуг».
Кембриджська школа	Дж. Робінсон (1903-1983)	Гроші, універсальний товар ділового світу.
Сучасні економісти	А.М. Румянцев	Відносини експлуатації.
	А.С. Булатов, К.А. Раїцький	Блага, що використовуються як ресурс у подальшому виробництві.
	А.В. Парамонов	Засоби виробництва, що приносять додану вартість.
	П. Бурд'є	Ресурс, що конвертується у гроші та інституалізується у формі прав власності.
	І.О. Бланк	Накопичений запас економічних благ у грошовій та товарній формі, що беруть участь у економічному процесі як інвестиційний ресурс та фактор виробництва.

Джерело: складено за [50].

ДОДАТОК Б

Підходи вчених-економістів у галузі бухгалтерського обліку до сутності поняття
«власний капітал»

Представник	Визначення капіталу
Ф. Ф. Бутинець	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів.
С. Ф. Голов	Власний капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів.
Л. В. Івченко	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи (майно) підприємства.
Я. П. Іщенко	Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.
В. Ф. Максимова	Власний капітал – сума вартісної оцінки майна і коштів підприємця, які він може використати на господарські потреби
В. В. Сопко	Власний капітал – це сума власних коштів підприємства, отримана в результаті його діяльності, або від власників (учасників) у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо, або залишена на підприємстві безоплатно.
Т. М. Королук	Власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам і здатні генерувати доходи.
О. Й. Вівчар	Власний капітал - це фінансові ресурси, які вкладає підприємство для організації та фінансування господарської діяльності

Джерело: складено за [50].

ДОДАТОК В

**Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Обухівський молокозавод» станом на
31 грудня відповідного року**

Актив	Код рядка	2017	2018	2019	2020
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи:	1000	-	-	-	-
первісна вартість	1001	8	8	8	8
накопичена амортизація	1002	8	8	8	8
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5,866	6,178	597	1,079
Основні засоби:	1010	26,604	25,648	29,907	28,654
первісна вартість	1011	58,252	61,825	71,359	74,973
знос	1012	31,648	36,177	41,452	46,319
Інвестиційна нерухомість:	1015	23	2	-	-
первісна вартість	1016	54	39	39	39
знос	1017	31	37	39	39
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-	-	-
первісна вартість	1021	-	-	-	-
накопичена амортизація	1022	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	260	260	260	260
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	275	289	419	286
Гудвіл	1050	-	-	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	343	15,060	23,836	23,087
Усього за розділом I	1095	33,371	47,437	55,019	53,366
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	14,805	14,661	15,543	12,148
Виробничі запаси	1101	7,203	7,117	10,843	7,446
Незавершене виробництво	1102	4	1	45	47
Готова продукція	1103	7,304	7,224	4,313	4,261
Товари	1104	294	319	342	394
Поточні біологічні активи	1110	-	-	-	-
Депозити перестрашування	1115	-	-	-	-
Векселі одержані	1120	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1,984	2,132	1,639	1,133
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1,606	1,561	4,771	3,859
з бюджетом	1135	-	59	-	126
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	57	-	126
з нарахованих доходів	1140	-	-	-	-
із внутрішніх розрахунків	1145	144	145	225	224
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	299	294	501	3,729
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	12,016	5,755	11,217	24,497
Готівка	1166	290	326	190	176
Рахунки в банках	1167	11,726	5,429	11,027	24,321
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-	-	-
у тому числі в:					
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-	-	-
Інші оборотні активи	1190	44	65	203	396
Усього за розділом II	1195	30,898	24,672	34,099	46,112
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-
Баланс	1300	64,269	72,109	89,118	99,478

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

Пасив	Код рядка	2017	2018	2019	2020
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3,203	3,203	3,203	3,203
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-	-	-
Капітал у дооцінках	1405	3,092	3,092	3,092	3,092
Додатковий капітал	1410	35,896	43,780	49,797	63,799
Емісійний дохід	1411	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-	-	-
Резервний капітал	1415	3,539	3,963	4,329	5,070
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11,642	10,493	17,670	12,989
Неоплачений капітал	1425	-	-	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-	-	-
Інші резерви	1435	-	-	-	-
Усього за розділом I	1495	57,372	64,531	78,091	88,153
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-	-	-
Страхові резерви, у тому числі:	1530	-	-	-	-
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	-	-	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	-	-	-	-
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	-	-	-	-
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	-	-	-	-
Інвестиційні контракти;	1535	-	-	-	-
Призовий фонд	1540	-	-	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	-	-
Векселі видані	1605	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-
за товари, роботи, послуги	1615	2,198	2,367	2,604	1,436
за розрахунками з бюджетом	1620	1,010	694	2,283	1,546
за у тому числі з податку на прибуток	1621	525	-	760	-
за розрахунками зі страхування	1625	207	321	318	402
за розрахунками з оплати праці	1630	981	1,310	1,498	1,523
за одержаними авансами	1635	349	517	1,308	2,459
за розрахунками з учасниками	1640	336	196	152	174
із внутрішніх розрахунків	1645	-	-	-	-
за страховою діяльністю	1650	-	-	-	-
Поточні забезпечення	1660	1,618	1,971	2,357	2,960
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	198	202	507	825
Усього за розділом III	1695	6,897	7,578	11,027	11,325
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-	-	-
Баланс	1900	64,269	72,109	89,118	99,478

Джерело: [52-55]

ДОДАТОК Г

Звіт про фінансові результати (сукупний дохід) ПрАТ «Обухівський
молокозавод» за 2017-2020 рр.

Стаття	Код рядка	2017	2018	2019	2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	237,295	246,985	260,585	252,759
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-	-	-
Премії підписані, валова сума	2011	-	-	-	-
Премії, передані у перестраховання	2012	-	-	-	-
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-	-	-
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(207,058)	(214,618)	(209,472)	(210,403)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-	-	-
Валовий: прибуток	2090	30,237	32,367	51,113	42,356
Валовий: збиток	2095	-	-	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-	-	-
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-	-	-
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-	-	-
Інші операційні доходи	2120	1,737	4,023	2,874	5,737
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-	-	-
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-	-	-
Адміністративні витрати	2130	(4,675)	(5,357)	(9,226)	(11,175)
Витрати на збут	2150	(13,746)	(16,498)	(21,214)	(22,296)
Інші операційні витрати	2180	(3,252)	(5,663)	(5,285)	(2,254)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-	-	-
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	10,301	8,872	18,262	12,368
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	-	-	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-	-	-
Інші доходи	2240	42	108	21	4
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-	-	-
Інші витрати	2270	(4)	(42)	(1)	(5)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	10,339	8,938	18,282	12,367
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	-	-	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1,861)	(1,609)	(3,469)	(2,235)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	8,478	7,329	14,813	10,132
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	-	-	-	-

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Г

II. СУКУПНИЙ ДОХІД					
Стаття	Код рядка	2017	2018	2019	2020
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	8,478	7,329	14,813	10,132
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ					
Стаття	Код рядка	2017	2018	2019	2020
Матеріальні затрати	2500	183,063	184,697	180,786	173,679
Витрати на оплату праці	2505	25,337	31,795	40,012	46,465
Відрахування на соціальні заходи	2510	5,503	7,009	8,797	9,679
Амортизація	2515	5,248	5,425	5,542	5,867
Інші операційні витрати	2520	4,808	7,926	4,196	6,576
Разом	2550	223,959	236,852	239,333	242,266
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ					
Стаття	Код рядка	2017	2018	2019	2020
Середньорічна кількість простих акцій	2600	305,017	305,017	305,017	305,017
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	305,017	305,017	305,017	305,017
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	28	24	49	33
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	28	24	49	33
Дивіденди на одну просту акцію	2650	3	1	3	0

Джерело: [52-55]

ДОДАТОК Д

Звіт про власний капітал ПрАТ «Обухівський молокозавод» за 2020 р.

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	3,203	3,092	49,797	4,329	17,670	-	-	78,091
Коригування:									
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на початок року	4095	3,203	3,092	49,797	4,329	17,670	-	-	78,091
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	10,132	-	-	10,132
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	(70)	-	-	(70)
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	741	(741)	-	-	-
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	14,002	-	(14,002)	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	14,002	741	(4,681)	-	-	10,062
Залишок на кінець року	4300	3,203	3,092	63,799	5,070	12,989	-	-	88,153

Джерело: [52]